

Annu Aaltonen

MUSIIKKI VARHAISKASVATUKSEN TUKENA
PÄIVÄKOTIARJESSA

Sosiaalialan koulutusohjelma
2017

MUSIIKKI VARHAISKASVATUKSEN TUKENA PÄIVÄKOTIARJESSA

Aaltonen, Annu
Satakunnan ammattikorkeakoulu
Sosiaalialan koulutusohjelma
Syyskuu, 2017
Sivumäärä: 42

Asiasanat: varhaiskasvatus, musiikkikasvatus, sosiaaliset taidot, päiväkotiarjeksi

---

Opinnäytetyöni tarkoituksena oli tarkastella, miten musiikkia voidaan käyttää osana päiväkotiarjeksi ja kuinka musiikki voidaan ottaa mukaan toiminnallisiin tuokioihin, joissa käsitellään hyvää käyttäytymistä sekä opetellaan sosiaalisia taitoja. Päiväkotiarjeksi musiikkia käytettiin apuna päiväkodin eri rutiineissa, kuten syömisessä tai pukemisessa. Opinnäytetyön kautta haluttiin selvittää, miten musiikkia voidaan käyttää mahdollisimman monipuolisesti päiväkodissa, riippumatta tilanteesta tai siitä, onko musiikillinen toiminta suunniteltua vai suunnittelematonta. Opinnäytetyössä suunnitellun sekä suunnittelemattoman toiminnan kautta tehtyjä havaintoja vertailtiin ja tarkasteltiin niiden hyötyjä sekä haittoja.

Opinnäytetyö toteutettiin toiminnallisena opinnäytetyönä ja materiaalia kerättiin havainnoimalla, toiminnallisilla menetelmillä sekä raportoimalla. Toteutin opinnäytetyön toiminnallisen osuuden Pilke Kielipolussa, Porissa. Opinnäytetyö toteutettiin 1-3-vuotiaiden lasten kanssa ja toiminnallisiin osuuksiin valikoitui neljän lapsen ryhmä, jonka lapset olivat iältään noin 2-vuotiaita. Suunniteltuja toiminnallisia tuokioita pidettiin kolme ja suunnittelematonta musiikin käyttöä päiväkotiarjeksi ja rutiineissa pidettiin yllä kahden viikon ajan aktiivisesti.

Opinnäytetyön kautta saatujen tulosten perusteella voidaan todeta musiikilla olevan vaikutusta lapsen käyttäytymiseen erilaisissa arjen tilanteissa. Musiikin avulla voidaan saada lapsen huomio kiinnittymään musiikin eri muotoihin, kuten laulamiseen, itkemisen tai suuttumuksen sijaan. Musiikilla voidaan sanoa olevan edistäviä vaikutuksia, kun sitä käytetään apuna toiminnallisissa opetustilanteissa. Musiikin hyöty nähtiin samantapaisena riippumatta siitä, oliko musiikin käyttö toiminnassa suunniteltua vai suunnittelematonta. Suunnittelemattoman musiikin käytön haittana voitiin todeta se, ettei jokaisen varhaiskasvattajan musiikillinen tieto sekä laulujen tai lorujen osaaminen eivät ole välttämättä kovin laajoja. Suunnitellussa toiminnallisessa tuokiossa laulut ja lorut pystyttiin päättämään sekä opettelemaan etukäteen, jolloin toteuttaminen oli helpompaa sekä sujuvampaa.

Opinnäytetyön toiminnallisen osuuden tulokset kertovat siitä, että musiikin käyttäminen varhaiskasvatuksessa helpottaa arjen tilanteita sekä tekee lapselle uusien asioiden opettelusta mielekkäämpää. Musiikki on monipuolinen varhaiskasvatuksessa käytävä työväline, jota jokainen varhaiskasvattaja voi hyödyntää omassa toiminnassaan.

MUSIC AS A SUPPORTING FACTOR FOR EARLY CHILDHOOD EDUCATION IN DA CARE

Aaltonen, Annu
Satakunta University of Applied Sciences
Degree Programme in Social Services
October 2017
Number of pages: 42

Keywords: early childhood education, music education, social skills, day care routines

---

The aim of my thesis was to look at how music can be used as a part of everyday routines in day care, and how music can be brought along into activity sessions with the themes of good behaviour and learning social skills. In everyday routines, like lunch time and getting dressed, music was used as a facilitating factor. The thesis was a means of studying how versatile the use of music in day care could be, independent of the situation or whether the musical activities are planned or not. In the thesis the observations on both planned and unplanned activities were compared and examined regarding their advantages and disadvantages.

The thesis was practice-base and the material was gathered through observation, practical methods and reporting. The practical part of the thesis was carried out in Pilke Kielipolku day care centre in Pori, with children of 1-3 years of age. The practical parts were performed with a group of four children of about two-year-old children. There were three planned activity sessions and unplanned use of music as part of everyday routines was actively introduced for a duration of two weeks.

The results of the thesis show that music has an effect on the behaviour of children in various everyday situations. Music can be used to gain a child's attention to various forms of music, like singing, instead of crying or being upset. It seems that the use of music as a supporting factor advances the educational activity sessions. The benefits of music does not appear to depend on whether the use is intended or unplanned. A disadvantage for the unplanned use of music was that not all early childhood educators share a wide knowledge of musical theory, songs or rhymes. In planned activity sessions the songs and rhymes could be decided on and practised beforehand, which made the implementation of sessions easier and more fluent.

The results of the practical parts of the thesis show that the use of music in day care routines facilitates everyday situations and makes learning new things more meaningful for the children. Music is a versatile tool in early childhood education for all early childhood educators to use in their own activities.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	5
2	LÄHTÖKOHDAT SEKÄ TAVOITTEET	7
2.1	Musiikin vaikutus kehitykseen	11
2.2	Arjen rutiinit.....	13
2.3	Arkitaitojen oppiminen	13
3	MUSIIKKI.....	14
3.1	Musiikki oppimisen välineenä	14
3.1.1	Musiikki osana lapsen kasvua ja kehitystä.....	16
3.1.2	Musiikin eri muodot	17
4	VARHAISKASVATUS	19
4.1	Varhaiskasvattajan rooli.....	20
4.2	Pedagogiikka päiväkodissa	21
4.3	Musiikkikasvatus	22
5	MUSIIKKI JA VARHAISKASVATUS	23
6	1-3 -VUOTIAAN LAPSEN KEHITYS JA OPPIMINEN	24
7	HYVÄT TAVAT OSANA LAPSEN ARKEA.....	27
8	OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUMINEN	28
8.1	Toiminnalliset tuokiot.....	29
8.1.1	Ensimmäinen toiminnallinen tuokio.....	30
8.1.2	Toinen toiminnallinen tuokio	31
8.1.3	Kolmas toiminnallinen tuokio	32
8.2	Musiikki arjen rutiinien tukena.....	32
9	TULOKSET JA TOTEUTUKSEN ARVIOINTI	35
9.1	Toimintatuokiot.....	36
9.2	Musiikki arjen rutiinien tukena.....	36
10	POHDINTA.....	37
	LÄHTEET.....	40

1 JOHDANTO

Varhaiskasvatuksen rooli on merkittävä lapsen kehityksessä ja siinä, millainen lapsesta kasvaa ja miten lapsi toimii tulevaisuudessa osana yhteiskuntaa. Lapsi ei tule tulevaisuudessa olemaan irrallaan siitä elinympäristöstä, missä hän on kasvanut sekä oppinut omat arvonsa, asenteensa sekä kulttuurisen mallinsa. Tämän päivän varhaiskasvatuksessa olevat lapset ovat tulevaisuuden aikuisia sekä yhteiskunnan vaikuttajia. Nykypäivänä oppimista nähdään tapahtuvan kaikissa arjen tilanteissa, vaikka niitä ei nimettäisikään opetustilanteiksi (Hujala, E. & Turha L. 2012, 13.) Tätä kutsutaan arjen pedagogiikaksi eli oppimista voi tapahtua missä arjen tilanteissa tahansa. Kun lapsi saa sukan jalkaan tai oppii ilmaisemaan vessahätänsä, on tapahtunut oikeaoppista arjen pedagogiikkaa ja lapsi on oppinut arkirutiinien kautta uuden taidon.

Opinnäytetyöni aiheeni on musiikki varhaiskasvatuksen tukena päiväkotiarjessa ja tarkastelun kohteena on erityisesti 1-3 -vuotiaat lapset. Tarkastelen opinnäytetyössä sellaisia päiväkotiarjen tilanteita, joissa musiikki tukisi niin arjen sujumista paremmin, kuin lapsen oppimistakin. Kun arjen rutiinit sujuvat lapselta sujuvasti ikätason mukaan, helpottaa se niin lapsen kuin varhaiskasvattajankin arkea päiväkodissa.

Varhaislapsuudessa lapsi kasvaa, kehittyy sekä oppii paljon uutta jatkuvasti. Lapsen temperamentti, vuorovaikutus ja jo olemassa olevat tiedot ovat tekemisissä keskenään sekä vahvistavat tai vastaavasti heikentävät toistensa merkitystä. 1-3 -vuotias lapsi muistaa jo selkeästi hänelle opetettuja asioita ja pystyy esimerkiksi toistamaan päiväkodissa opetettua kotona, kun taas alle kaksivuotiailla tämä osaaminen on heikkoa (Nurmi, J-R., Ahonen, T., Lyytinen, H., Lyytinen, P., Pulkkinen, L. & Ruoppila, I. 2014, 22-26.) Tästä syystä koenkin merkityksellisemmäksi toteuttaa opetukselliset toimintatuokiot yli 2-vuotiaiden kuin alle 2- vuotiaiden lasten kanssa.

Opinnäytetyön sisältö koostuu päiväkotiarjen tilanteista, joissa musiikista voisi olla hyötyä sekä toiminnallisista tuokioista, joissa käytetään opettelun apuna musiikkia.

Erityisesti hyvän käytöksen läpi käyminen musiikin kautta on keskiössä esittämisen toimintatuokioissa. Hyvät tavat ovat suuressa merkityksessä jokaisen meidän elämässä ja hyviä tapoja voidaan pitää ihmisyyden peruskivinä.

Maailma kehittyy jatkuvasti, joten myös varhaiskasvatuksen saralla pitänee kehittää uusia tapoja toimia. Löytyy varmasti paljon tapoja käydä esimerkiksi oppimismielessä hyviä tapoja läpi lasten kanssa ja varmasti pelkkä suusanallinen opastaminen on riittävää. Kuitenkin myös luovalla tavalla asioiden läpi käyminen on arvokasta, sillä kaikki eivät kuitenkaan opi vain suusanallisesti. Joillekin yksilöille taiteen kautta ja esimerkiksi musiikin kautta opettuna asiat on helpompi sisäistää kuin vain kuuntelemalla ohjeistusta.

Taide sekä luovuus tukevat kasvua ja kehitystä. Ihminen luo erilaisia yhteyksiä niin muihin ihmisiin, omaan itseensä sekä ympäristöönsä. Taide tukee ympäristöön luotavaa yhteyttä, sillä sen kautta ihminen voi tutkia, havainnoida sekä saada kokemuksellista kokemusta häntä ympäröivästä maailmasta. Taiteen, kuten musiikin kautta voidaan saada herkemmäksi ihmisen eri aistien käyttöä ja samalla taide kehittää ihmisen ajattelua sekä eri taitoja. Esimerkiksi musiikin kautta ihminen voi oppia uusia ajatusmalleja asioiden pohtimiseen sekä luomiseen. (Venäläinen, P. 2013, 13.)

Musiikki voi tukea lasten arjen toimia päiväkodissa. Kun yhdistää musiikin perusarkeen ja linkittää esimerkiksi laulujen kautta lapsen ajatukset erilaisiin aiemmin käytyihin oppimistilanteisiin, voidaan päiväkotiarjessa laulujen kautta tuoda lasten ajatuksiin aiemmin läpikäytyjä hyviä tapoja ja tällä tavalla saada päiväkotiarjesta sujuvampaa.

Varhaiskasvatuslaissa (Varhaiskasvatuslaki 19.1.1973/36, 2a §) sanotaan, että varhaiskasvatuksen yhtenä tavoitteena on taata lapselle kunnioittava toimintatapa sekä pysyvät vuorovaikutussuhteet ympärillä oleviin lapsiin sekä aikuisiin. Lisäksi laki mainitsee tavoitteeksi pyrkiä kehittämään lapsen vuorovaikutus- sekä yhteistyötaitoja, ohjata lasta toimimaan eettisesti oikein; vastuulliseen sekä kehittävään toimintaan sekä kunnioittamaan muita ihmisiä. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet

2016.) Nämä tavoitteet tukevat sitä, että hyviä tapoja pidetään merkityksellisinä varhaiskasvatuksessa.

Kun mietitään hyvien tapojen merkitystä arkipäivään, ovat ne hyvinkin tärkeä perusedellytys toimiville ihmissuhteille jokaisella ihmisen toimintaympäristön alalla; niin kotona kuin päiväkodissakin. Hyvä käyttäytyminen ja käytöstapojen noudattaminen sekä normit ovat tarkoitettu helpottamaan elämää ja vähentämään erinäisiä syntyviä ristiriitoja (edu.fi www-sivut 2017.) Voi siis sanoa, että hyvät käytöstavat helpottavat jokaisen, niin pienen kuin vanhemmankin ihmisen arkipäivää. Päiväkodin arjessa tulee päivittäin vastaan tilanteita, joissa lapsen toimintatapa horjuu ja tuolloin musiikista voi olla hyötyä.

Lapsille tulisi tarjota monipuolista varhaiskasvatusta varhaiskasvatussuunnitelman puitteissa. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (2016) määrittelee tietyt kriteerit, joita tulee noudattaa päiväkotimaailmassa. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2016) määritellään muun muassa se, että varhaiskasvatuksen tavoitteena on toteuttaa lapsen leikkiin, liikkumiseen, taiteisiin ja kulttuuriperintöön perustuvaa monipuolista pedagogista toimintaa ja mahdollistaa myönteiset oppimiskokemukset. Opinnäytetyöni kautta tarkastelen sitä, miten tämä määritelmä toteutuu taiteen ja erityisesti musiikin avulla päiväkodin arjessa.

2 LÄHTÖKOHDAT SEKÄ TAVOITTEET

Musiikin yhdistämisestä varhaiskasvatuksessa löytyy ennestään paljon materiaalia. Löytyy teoksia, joissa yhdistetään musiikki sekä liikunta kuten Kivelä-Taskisen ja Setälän Rytmikylpy (2006) -teos, mutta musiikki oppimisen tukena -teoksia löytyy vähemmän. Hujalan ja Turjan teoksesta Varhaiskasvatuksen käsikirjasta (2012) löytyy tietoa siitä, kuinka musiikki vaikuttaa positiivisella tavalla oppimiseen sekä lapsen aivojen kehittymiseen.

Varhainen musiikin käyttäminen varhaiskasvatuksessa kehittää tunto-, kuulo- sekä motoristen aivojen osien toimintaa ja näin ollen paljon musiikin parissa olleiden lasten aivot ovat muovautuvuuden sekä kapasiteetin suhteen paremmassa asemassa uusien asioiden oppimisen suhteen. Esimerkiksi kädentaidot tai englannin kielen kuulunymmärtäminen saattavat olla helpompia oppia lapsella, joka on ollut paljon tekemisissä musiikin kanssa kuin lapsella, jolle musiikin kuuntelu on jäänyt vähemmälle (Opetushallitus 2009, 40.)

Musiikin merkitystä ihmiseen on tutkittu paljon ja edelleen tehdään uusia tutkimuksia liittyen musiikin sekä ihmisen väliseen vuorovaikutukseen. Musiikilla nähdään olevan suuresti positiivisia vaikutuksia ja musiikki kehittää muun muassa älykkyyttä, keskittymiskykyä sekä luovuutta. Sen lisäksi, että musiikki vaikuttaa ihmisen aivotoimintaan. Musiikin voidaan sanoa myös vaikuttavan aivojen rakentamiseen ja tämän kautta ihmisen kuuloon sekä tarkkaavaisuuteen (Alho, K. 2002, 2-3.)

Tarkastellessani aiheeseen liittyvää materiaalia, nousi esille se, että kouluiässä moni lapsi pelkää kouluun menemistä muiden välivaltaisen käytöksen takia. Tämän tiedon voi linkittää siihen, kuinka tärkeää jo päiväkotiiässä on hyvä oppia käyttäytymään hyvin sekä ymmärtämään, mikä on oikein ja mikä väärin toista ihmistä kohtaan. Popovin (2010) teos reilu, reipas ja vastuuntuntoinen kertoo, kuinka varhainen hyvien tapojen ja toisen ihmisen hyvä kohtelu ja niiden opettelu vähentävät varhaislapsuuden ja päiväkotielämän jälkeistä välivallanuhkaa.

Hyveillä tarkoitetaan niitä hyviä tapoja, jotka tekevät ihmisestä yhteiskunnallisesti hyvän toimijan. Lapsen hyvää käytöstä tukevat luonteenpiirteet tulisi löytää lapsesta jo varhaislapsuudessa, sillä varhaislapsuuden aikana hyveet ja oikeanlainen käyttäytyminen voidaan liittää käytöstapoihin ja tuona hyvien käytöstapojen kautta hyveiden merkitys esille (Popov. 2010, 21-24.)

Varhaiskasvatuksessa varhaiskasvattajan roolilla onkin tärkeä merkitys, sillä on tärkeä löytää ja nähdä jokaisessa lapsessa yksilöllisesti hyvää ja tuoda tätä esille lapsen kuullen, jolloin lapsi oppii, että hyvästä toiminnasta sekä sääntöjen noudattamisesta saa positiivista huomiota sekä palautetta. (Popov. 2010, 13-14,22.) Tämän kautta

lähden tarkastelemaan sitä, miten musiikilla on vaikutus päiväkotiarjessa lapsen hyvän käyttäytymiseen sekä sääntöjen noudattamiseen. Se, miten lapsi kasvaa ja kuinka hänen kasvuaan tuetaan päiväkodissa, heijastuu pitkälle lapsen tulevaisuuteen.

Lähtökohtaisesti tarkastelen opinnäytetyön aihetta 1-3 -vuotiaiden lasten parissa, jolloin ikähaarukka ei ole liian laaja. Lapsi kehittyy alle kouluikäisenä kovaa vauhtia sekä oppii helposti paljon uutta. Päiväkotiarjessa lapsi oppiikin paljon ja nopeasti uusia taitoja, joten hyviin tapoihin sekä arjen rutiineihin keskittyminen on pääpointtina opinnäytetyössäni. Hyvät tavat sekä päiväkodinarki voidaan linkittää helposti toisiinsa, jolloin niiden tarkastelu lähemmin on luontevaa sekä toisiinsa nivoutuvaa. Musiikki arjessa tukee hyvien tapojen opettelua, sillä esimerkiksi pukemistilanteessa voidaan laulaa laulua, jota on ennestään laulettu käydessä läpi sitä, miten odotetaan omaa vuoroa, jolloin lapsi yhdistää oman vuoron odottamisen laulun kautta pukemishetkeen.

Musiikkiin ja oppimiseen liittyen löytyy paljon erilaisia artikkeleja sekä tutkimuksia, joiden mukaan musiikki vaikuttaa positiivisella tavalla oppimiseen sekä lapsen aivojen kehittymiseen. Opetushallituksen taide- ja taitokasvatuksen asiantuntijatyöryhmä on toimittanut vuonna 2009 julkaisun Taito ja taide -kiinni elämässä! taide- ja taitokasvatukseen liittyvän julkaisun. Julkaisussa Huotilainen M. kirjoittaa omassa artikkelissaan siitä, kuinka musiikki vaikuttaa välittömästi oppimistilanteessa lapsen aivotoimintaan. Tämä johtunee musiikin synnyttämästä tahdikkuudesta sekä sen luomasta tunnelmasta. Tunnelma vaikuttaa suuresti siihen, että lapsi voi saavuttaa ns. flow -tilan, jolloin lapsen oppiminen siirtyy uudelle tasolle ja samalla tehostuu. On siis tärkeää huomioida musiikin luoma tunnelma, kun pyritään opettamaan lapsille uusia asioita musiikin kautta tai sen avulla (Opetushallitus 2009, 40.)

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2016) käsitellään varhaiskasvatuksen oppimisen alueita, joita on viisi. Nämä viisi oppimisen aluetta ovat kielten rikas maailma, ilmaisun monet muodot, minä ja meidän yhteisömme, tutkin ja toimin ympäristössäni sekä kasvan, liikun ja kehityn. Näistä viidestä oppimisen alueesta

musiikin voi sisällyttää kaikkiin viiteen oppimisen alueeseen oikealla tavalla sovellettuna. Näitä viittä aluetta pidetään pedagogisen toiminnan tavoitteina sekä sisällön määrittäjinä. Niiden mukaa varhaiskasvatuksessa työskentelevien tulisi suunnitella pedagogista toimintaa sekä taata lapsen oikeus saada monipuolisesti kokemusta kaikista oppimisen alueista. Varhaiskasvattajan tulee pyrkiä luomaan oppimisen alueista sulavasti nivoutuneita kokonaisuuksia, joissa korostuvat samaan aikaan useampi oppimisen alue. Varhaiskasvattajan tulee suunnitella pedagoginen toiminta niin, että se tukee lapsen ikätason mukaista lapsen kehitystä sekä oppimista (Peda.fi www-sivut 2014.)

Kun aloin toteuttamaan opinnäytetyötä, tuli huomioida lasten mielenkiinnot sekä pyrkiä pitämään niitä toiminnan lähtökohtana. Tarkastelin lasten päiväkotiarkea ja sitä, mitä teemoja, satuhahmoja, lempilauluja tai loruja nousi esiin lasten leikin sekä toiminnan kautta. Omien havaintojeni pohjalta aloin rakentamaan toiminnallisia tuokioita sekä keräämään lauluja, joita käytin arjen rutiinien ohella.

Opinnäytetyön tavoitteena on saada konkreettista näyttöä siitä, että musiikista on hyötyä varhaiskasvatuksessa. Varhaiskasvattajan musiikillisen taustan merkitys on mitätön ja merkittävämpää on se, että varhaiskasvattaja ryhtyy laulamaan sekä musisoimaan lasten kanssa. Musiikilliset seikat, kuten sävelkorva sekä rytmiikka ovat merkityksellisiä seikkoja musiikillisille lapsille. Päiväkodissa lapsille harjoitetun musiikin esteenä ei saisi olla lapsen rytmiikan ymmärtäminen tai sävelkorva, vaan ne niiden kuuluisi olla toissijaisia seikkoja, kun musiikkia pidetään hyvän tunnelman luoja ja sekä keinona pitää hauskaa. Tärkeämpää on hauskuus sekä musiikin vaikuttava voima. Opinnäytetyön tavoitteena on tuoda esille sitä faktaa, että oli musiikki minkälaista tahansa, voidaan se ottaa mukaan päiväkotiarkeen riippumatta tilanteesta.

Päiväkodin musiikkituokiot ovat tavoitteellisia ja niissä on taustalla jokin opetussellinen perä, mutta myös spontaanisti laulamaan ryhtyminen pukemistilanteessa voidaan katsoa olevan oppimistilanne. Tavoitteena on saavuttaa toteuttamassani päiväkotiryhmässä arjen rutiinien keskellä tilanne, jossa musiikki on osana arkea

aina, vaikka päiväkoti ei olekaan musiikkipainotteinen. Musiikin kuuleminen kehittää lasta valtavasti ja tarjoaa virikkeellistä toimintaa tylsemmänkin arkirutiinin ympärille.

2.1 Musiikin vaikutus kehitykseen

Suomalaiset tutkijat ovat tarkastelleet musiikin vaikutusta lapsen aivotoiminnan kehitykseen ja heidän mielestään päiväkotien sekä koulujen pitäisi tarjota kaikille lapsille musiikillista kasvatusta. Musiikki parantaa keskittymiskykyä sekä helpottaa esimerkiksi englannin kielen oppimista. Jos lapsi saa musiikillisia vaikutteita jo varhaiskasvatusympäristössä, parantaa se lapsen keskittymiskykyä koulumaailmassa. (Jerkku 2013.)

Musiikki vaikuttaa lapsen kehitykseen monella eri osa-alueella. Lapsen kielen kehityksen sekä musiikin yhdistämisen välillä voidaan nähdä vahva yhteys, sillä musiikilliset valmiudet vaikuttavat lapsen kommunikoinnin kehitykseen. Kun lapsi opettelee puhumaan, voi hän hyödyntää musiikista rytmiä sekä laulujen avulla lapsi oppii tunnistamaan helpommin sanojen painotuksen sekä tavutuksen. Musiikki vaikuttaa lapsen aivoihin ja valmistee niitä ottamaan askeleen kohti puheen kehittymistä sekä kognitiivisia taitoja. (Levitin 2010, 258.)

Musiikkia voidaan käyttää apuna sosiaalisuuden kehittämisessä. Musiikin kautta voidaan luoda samanarvoisuuden sekä yhteenkuuluvuuden tunnetta kanssa ihmisten kesken. Musiikin kautta voidaan kokea yhdessä erilaisia tunnetiloja sekä harjoitella niiden ilmaisemista. Kun varhaiskasvatusympäristössä esimerkiksi luodaan musiikkia soittimien sekä laulun avulla yhdessä, pitää lapsen oppia tarkkailemaan ympärillä olevien lasten mahdollisia reaktioita sekä ottaa heidät huomioon. Näin voidaan luoda vahvempaa ryhmän sisäistä ryhmähenkeä sekä kehittää kaikkien ryhmäläisten luovuutta. (Bastian 2000, 301–337.)

Musiikin kautta lapsi voi oppia kehittämään ilmaisemaan omia tunteitaan ja musiikin kautta voidaan harjoitella erilaisia tunnetiloja. Jokaisessa yksilössä musiikki he-

rättää omanlaisia tuntemuksia ja nämä tuntemukset kehittävät jokaista yksilöä yksilöllisesti. On vaikea selventää lukuisista tutkimuksista huolimatta miksi musiikki vaikuttaa niin suuresti tunteisiin sekä niiden kehitykseen. (Kallinen 2000, 1.)

Musiikilla on vaikutusta myös keskittymiskykyyn, joka perustuu siihen, että lapsi on musiikin kautta oppinut kuuntelemaan musiikkia tarkasti. Kun varhaiskasvatuksessa luodaan musiikkia yhdessä, auttaa se kehittämään lapsen keskittymiskykyä. Sen lisäksi, että lapsen tulee pystyä keskittymään musiikin luomiseen, tulee ennen musisoinnin alkua lapsen pystyä keskittymään varhaiskasvattajan antamiin selkeisiin ohjeisiin sekä ymmärtämään niitä. Varhaiskasvattajan on huomioitava ohjeiden ilmaisumuodossa lapsen ikä sekä iänmukainen kehityksentaso. Lapsi oppii muiden kanssa yhdessä musiikkia luomalla keskittymään siihen, mitä hän itse tekee, ottamatta häiriötä ympärillä tapahtuvista asioista. (Huotilainen, M. 2009.)

Musiikin avulla voidaan kehittää myös muistia. Musiikki aktivoi ihmisen muistin kaikkia osa-alueita, minkä johdosta ihminen pystyy hahmottamaan musiikkia. Hahmottamisen edellytyksenä on lyhytkestoisen muistin aktiivisuus, sillä sen kautta ihminen kykenee muistamaan aikaisemmin kuulemaansa ja yhdistää oikeat melodiat, sanat sekä rytmit toisiinsa. Tämä vaikuttaa siihen, että ihminen muistaa musiikkiin liittyviä aiempia vuorovaikutustilanteita ja pystyy palaamaan aiempiin hetkiin ja yhdistämään sen nykyhetkeen. (Lehtonen 2008.) Tämä on merkittävä lasten kanssa toimiessa ja erityisesti nousee esille opinnäytetyöni toiminnallisessa osiossa.

Kun käymme toiminnallisessa osiossa läpi vaatteiden pukemista laulun avulla, voi varhaiskasvattaja oikeassa pukemistilanteessa palauttaa laulun kautta lapsen mieleen, miten lapsi aiemminkin oli innokas pukemaan ja osasi itse pukea. Musiikki onkin oivallinen väline muistamiseen liittyvissä prosesseissa. Ihmisellä on kyky muistaa paljon asioita, jotka pitävät sisällään esimerkiksi melodiaa (vrt. pelkkään kielelliseen informaatioon). Pelkkä suusanallinen tiedonvälitys ei ole yhtä tehokas kuin melodisesti ilmaistu viesti (Sheppard 2005, 74).

Musiikki muokkaa aivojen toimintaa sekä rakennetta ja varhaiskasvatuksessa tapahtuva musisointi onkin merkityksellistä, sillä lapsen aivot muokkautuvat suuresti alle yhdeksän vuoden iässä (Tervaniemi 2006, 187). Musiikin kuunteleminen sekä

tuottaminen laajentavat lapsen kuuloalueita ja kehittävät näin lapsen kykyä toimia kuuloaistin varassa tehtävistä aktiviteeteistä. Musiikin avulla voidaan myös kehittää lapsen tarkkaavaisuutta sekä motoriikasta vastaavia aivojen osia (Huotilainen & Putkinen 2008, 209-213.)

2.2 Arjen rutiinit

Arjen rutiinit ovat niitä tapoja sekä toimia, jotka rytmittävät päiväkotiarkea (Korvela 2014, 110-111). Päiväkodin arki rakentuu arki rutiinien ympärille, jotka ovat toimia, joita toistetaan joka päivä. Päiväkodin arkirutiinien rytmi voi olla esimerkiksi seuraavanlainen: aamupala, aamuhetki, ohjattu toiminta/leikki, ulkoilu, ruokailu, lepo, ruokailu, leikki/ulkoilu. Tämä rytmittää päiväkodin päivää ja näiden arkisten toimien sujuminen helpottaa jokaisen arkea. Kun päiväkodissa arjen rutiinit sujuvat niin lapsilta kuin varhaiskasvattajilta sujuvasti, säästää se kaikilta osapuolilta energiaa muuhun tekemiseen, kuten askarteluun, leikkiin tai retkien suunnitteluun. Rutiinien sujuvuus tai sujumattomuus vaikuttaa siihen, miltä päiväkodissa arki tuntuu. Rutiinit ohjaavat arkea eteenpäin ja kaikkea tehtyä ei tarvitse pohjata jälkeenpäin. On tärkeä, että lapsi oppii päiväkodin arjen rutiinien kulun, jolloin lapsi tiedostaa helpommin, missä vaiheessa päiväkotipäivää mennään ja esimerkiksi meneekö vielä kauan, kun vanhempi tulee hakemaan.

2.3 Arkitaitojen oppiminen

Päiväkodin pienten ryhmässä vastaan tulevia arkitaitoja on esimerkiksi itsenäisesti syöminen, pukeutuminen, hygienia sekä kuivana pysyminen sekä liikkumaan oppiminen. Näitä kaikki arkitaitoja kehitetään joka päivä varhaiskasvatusympäristössä ja pyritään kehittämään sekä opettamaan lapsille uusia arjen taitoja helpottamaan niin lapsen kuin varhaiskasvattajan arkea. Ja tietysti se, mitä päiväkodissa opetellaan, siirtyy uutena taitona myös lapsen kotiympäristöön. Lapsi oppii oman ikä- sekä kehitystasonsa mukaisesti arkitaitoja. Esimerkiksi 2-vuotias osaa pukea omat vaatteet mahdollisella pienellä avustuksella sekä osaa ruokailla siististi käyttäen haarukkaa tai lusikkaa (Mannerheimin lastensuojeluliiton [www-sivut](http://www.sivut) 2016).

Musiikkia voidaan käyttää monipuolisesti apuna päiväkodissa aivan arkisissakin tilanteissa. Musiikki voidaan ottaa myös osaksi opetuksellisia tuokioita tukemaan oppimista. Vaikka päiväkotikiukaan musiiikkipainotteinen, voidaan musiikkia ottaa mukaan jokapäiväiseen arkipäivään. Varhaiskasvattajilta ei vaadita sävelkorvaa tai nuottien osaamista siihen, että esimerkiksi pukemistilanteessa lapset rauhoitetaan laulamisen avulla. Musiikin kautta voidaan hauskaasti sekä leikinomaisesti opetella esimerkiksi, kuinka pottaan pissataan tai kuinka hanskat puetaan käteen. Arjen taidot ovat välttämättömiä meille jokaiselle ja jo pienestä pitäen lapsen olisi hyvä oppia arjen taitoja oman ikätasonsa mukaisesti.

3 MUSIIKKI

Sana musiikki on muotoutunut kreikan kielen sanasta mousike, joka tarkoittaa suomeksi käännettynä muusien taidetta. Muusat olivat Antiikin Kreikan aikaan jumalalentoja ja jo tuolloin uskottiin, että musiikilla on vaikutusta ihmisen kasvuun sekä sitä käytettiin jo tuolloin opetuksellisena välineenä. 1400-1500-luvulla ihmisten mielenkiinto musiikkia kohtaan kasvoi ja alettiin selvittää sitä, miten musiikki vaikuttaa ihmiseen. Musiikkia on jo historian aikana käytetty apuna esimerkiksi työnteossa sekä luomaan ihmisille työpaikoille mukavampi ilmapiiri musiikin avulla. (Bojner-Horwitz & Bojner 2007, 19.)

Menemme minne tahansa, kuulemme musiikkia ympärillämme lähes kaikkialla. Jo varaisessa vaiheessa vanhempiensa kanssa esimerkiksi kaupassa käydessä tai autossa ollessaan lapsi kuulee musiikkia ja altistuu sen vaikuttaville tekijöille. Musiikki onkin nykypäivänä laaja käsite ja sitä on vaikea määritellä yksiselitteisesti.

3.1 Musiikki oppimisen välineenä

Lapsi voi käyttää musiikkia itseilmaisun välineenä ja sitä voi käyttää luontevasti oppimisen välineenä. Musiikin kautta lapsi voi leikissään ajautua erilaisille tunnetiloja herättäville ajatuksille sekä ajatteluprosesseille. Kun lapsi kuulee musiikkia

ympärillään, saa se aikaan se, että lapsi alkaa esimerkiksi laulamaan, tanssimaan, maalaamaan tai oppii kuuntelemaan herkästi ympärillä olevia ääniä. Leikit, joissa musiikilla on suuri merkitys leikin kulussa, kehittävät lapsen ongelmanratkaisukykyä sekä luovuutta. Erilaisten rytmikkaa sekä melodiaa sisältävien laulujen sekä lorujen kautta lapsi voi kehittää omaa kykyään hahmottaa sykettä tai sanarytmejä, joka taas voi helpottaa kouluiässä lasta kehittymään varmemmin luku- tai kirjoitustaidon suhteen (Saarinen, S. L. 2014, 27.)

Aiemmin mainitut oppimisen alueet tulee nostaa esiin varhaiskasvatuksessa ja varhaiskasvatuksessa pitää taata lapselle tavoitteellista oppimista jokaisella oppimisen alueella. Ilmaisun monet muodot oppimisen -alue sisältää niin musiikillisen, sanallisen kuin kuvallisenkin ilmaisun ja näitä tulisi kehittää lapsen kasvaessa sekä kehittyessä. Kun lapsi saa musiikillisesti toimia, edistää se lapsen oppimisedellytyksiä, myönteistä kuvaa omasta itsestään, parantaa vuorovaikutustaitoja sekä vahvistaa lapsen ymmärrystä häntä ympäröivästä maailmasta. Lapsen tutkiessa, kuunnellessa, sekä soveltaessa musiikillista taiteenlajia, kehittyy lapsen mielikuvitus sekä oppimisen sekä ajattelun kyky monipuolistuu (Varhaiskasvatuksen perusteet 2016, 39-43.)

Taiteellisen ilmaisun kautta lapsi voi oppia näyttämään sekä tulkitsemaan omia tunteitaan sekä tekemisissään. Lapsi tutustuu omaan kehoon, ympäröivään maailmaan sekä yhteiskuntaan monipuolisesti käyttäen hyödyksi musiikin eri muotoja (Varhaiskasvatuksen perusteet, 2016 42-43.) Tämä onkin merkittävässä roolissa opinäytetyöni toiminnallisessa osuudessa. Pyrin tarkastelemaan sitä, miten musiikilla voi vaikuttaa lapsen tunnetilaan ja kuinka musiikin kautta voidaan saada lapsi rauhoittumaan tunnemyrskyn iskiessä.

Luova kasvatus voi sisältää joko suunniteltua tai suunnittelematonta toimintaa ja oma opinäytetyöni toiminnallinen osuus on osin suunniteltua ja osin ei. Tärkeää lapsen kanssa musiikillisesti toimiessa on antaa lapselle tilaa kokeilla, tutkia sekä toimia monipuolisesti. On tärkeä tukea lapsen toiminnallisuutta sekä toimia tarvittaessa lapsen kanssa yhteistyössä, jotta lapsi voisi oppia mahdollisimman paljon musiikin kautta oppimistilanteessa (Peda.fi www-sivut 2014.)

Lapsille tulee tarjota varhaiskasvatuksessa monipuolisesti erilaisia tapoja ilmaista itseään musiikillisesti. Lapsien kanssa voidaan laulaa, soittaa soittimia, kuunnella musiikkia tai toimia eritavoin musiikin tahtiin. Musiikin avulla voidaan kannustaa lasta käyttämään mielikuvitustaan sekä ilmaisemaan itseään (Peda.fi www-sivut 2014.) Näin lapsi oppii aktiivisesti uusia ilmaisun keinoja sekä ilmaisemaan tunteitensa musiikin avulla.

3.1.1 Musiikki osana lapsen kasvua ja kehitystä

Musiikilla nähdään olevan lapsen elämään suuresti positiivista vaikutusta. Musiikin avulla voidaan tukea lapsen hyvinvointia ja sen vaikuttaa suuresti lapsen kehitykseen, aivojen toimintaan, oppimiseen sekä yleiseen hyvinvointiin (Lärarnas nyheter 2010.)

Jo hyvin varhaisessa vaiheessa lapsuutta lapsi alkaa oppimaan musikaalisia asioita. Jo vauvat oppivat muuntelemaan jokellellessään esimerkiksi rytmejä tai äänen eri voimakkuuden tasoja. Vauva tekee tätä tiedostamatta, että toimii näin tehdessään musikaalisesti. Leikki-iässä lapsi alkaa oppimaan lauluja ensin sanojen rytmiiän pohjalta, jonka jälkeen lapsi alkaa tunnistamaan laulujen melodioita ja osaa ulkoimistista laulaa laulun oikeassa melodiassa (Saarinen, S. L. 2014, 27.)

Musiikilla nähdään olevan yhteys lapsen aivojen sekä kielellisen kehityksen kehitykseen. Kielellinen kehitys sekä musikaalinen kehitys voidaan nivota yhteen, sillä puhutulla kielellä sekä musiikilla nähdään olevan useampia yhteisiä suuntaviivoja. Laulamisella voidaan kehittää lapsen kielellistä kehitystä ja voikin olla, että lapsen kyky laulaa kehittyy ennen tai samanaikaisesti, kun lapsen ensimmäiset sanat alkavat muodostua (Nurmilaakso, M. & Välimäki, A-L. 2011, 62.) Laulamisen taito kehittyy puheen kanssa samaan aikaan ja onkin tärkeä pitää yllä lapsen laulutaitoa esimerkiksi aikuisen laulamisen kautta (Ruokonen, I., Rusanen, S., Välimäki, A-L. 2009, 24-25). Musiikkia pidetään puheen lisäksi oivana tapana olla yhteydessä sekä vuorovaikutuksessa ympäröivään yhteiskuntaan ja voidaan sanoa, että lapsen voi olla helpompi joissain tilanteissa ilmaista itseään musiikin kuin puheen kautta.

Tässä kohtaa onkin tärkeä, että lapsen ympärillä olevat aikuiset osaavat luoda toimivan yhteyden hänen ja lapsen välille, vaikka ilmaisun muotona olisikin musiikki (Nurmilaakso, M. & Välimäki, A-L. 2011, 62.)

Oman opinnäytetyöni toiminnallista osuutta luodessani oli tärkeä muistaa, että 1-3-vuotiaat lapset opettelevat laulujen sanoja sekä melodiikkaa matkimalla sekä toistojen kautta. Lapsi saattaa myös laulun pohjalta luoda omaa uutta mielikuvituksen tuottamaa laulua ja sille täytyy muistaa antaa tilaa (Ruokonen ym. 2009, 24-25.) Kaksivuotialta löytyy jo jonkinlainen kielellinen taso, ja tätä voidaan kehittää musiikin avulla. Rytmiiän, melodioiden tai äänen voimakkuuksien kautta voidaan osoittaa lapselle laulun sekä puheen yhtenäisyyksiä, jotka tukevat toisiaan. Musiikkia luodessaan lapsen tulee myös osata kuunnella sekä sisäistää kuulemaansa, jotta voisi itse luoda laulua tai rytmillistä puhetta. Musiikki tukee lapsen tulevaisuutta ja voi helpottaa koulutaipaleen aloittavan ensimmäisen luokan oppilasta kirjoittamisen sekä lukemisen suhteen. Kun musiikki on ollut tarpeeksi esillä varhaiskasvatuksessa, on lapsen helpompi hahmottaa lukemaan opetellessa esimerkiksi sanojen painotukset ja tämän kautta tunnistamaan yhdyssanoja (Nurmilaakso & Välimäki 2011,67–68.)

3.1.2 Musiikin eri muodot

Erilaiset musiikin muodot luovat mahdollisuuksia kehittää lapsen hieno- ja karkeamotoriikkaa. Rytmien sekä sykkeen kautta lapsi oppii liikkumaan rytmisesti oikein eri tavoin ja ymmärtämään mahdollisuuksia tuottaa omalla keholla musiikkia sekä rytmejä. Musiikki ja motoriikka yhdessä kehittävät lapsen koordinaatiokykyä, rytmitajua sekä kuuntelun taitoa. Musiikilla voidaan vahvistaa lapsen erilaisia liikkumistapoja sekä helpottaa esimerkiksi helppojen liikesarjojen oppimista. Kun musiikkia käytetään kasvun ja kehityksen tukena, tuetaan samalla lapsen kokonaisvaltaista käsitystä omasta kehostaan sekä siitä, miten paljon oman kehon avulla voidaan tuottaa erilaisia keinoja esimerkiksi ilmaista itseään (Ruokonen ym. 2009,25-26.)

Musiikkia voidaan käyttää varhaiskasvatuksessa monella eri tapaa ja varhaiskasvattaja voi käyttää musiikin eri muotoja monipuolisesti tarjoamalla lapsille näin laajalti virikkeitä. Erilaisilla musiikillisilla toiminnoilla (laululeikit, yhteislaulut, musiikin tahtiin liikkuminen) voidaan kehittää lapsen sosiaalisia taitoja. Jotta musiikkia voidaan toteuttaa varhaiskasvatuksen ympäristössä monipuolisesti, tulee tarjolla olla välineitä, joiden avulla monipuolisuus voidaan mahdollistaa. Hyvänä esimerkkinä musiikkivälineiden monipuolisuuden kehittämistä on itse tehty välineet. Varhaiskasvattaja voi tehdä itse rytmimunat esimerkiksi herneistä ja tyhjästä suklaamunan yllätysmunankuorista, luoda tiskiharjalla ja ämpärillä rummun tai hankkia toiminnassa käytettäviä liinoja vanhoista vaatteista. Varhaiskasvattajan toimissa luovasti, myös lapset oppivat luovuutta sekä mielikuvitusta ja myöhemmin osaavat hyödyntää sitä omassa arkielämässään (Ruokonen 2009, 26-28.)

Musiikkia voidaan käyttää varhaiskasvatuksessa laajalti siinä määrin, mihin varhaiskasvattajien mielikuvitus riittää. Musiikkia voidaan luoda omalla keholla, itse tehdyillä soittimilla, oikeilla soittimilla tai kokeilemalla yhdistää elementtejä toisiinsa, jolloin syntyy ääntä.

Lisäksi on tarjolla suunnattomasti teoksia, joissa on vinkkejä musiikin käyttöön varhaiskasvatuksessa. Hakomäki H. (2007) käsittelee teoksessaan Tarinasäveltämisen taito sitä, kuinka tarinasäveltämisen kautta voidaan ilmaista omia ajatuksia, tunteita sekä kokemuksia. Tarinasäveltämistä voidaan käyttää pedagogisena välineenä varhaiskasvatuksessa. Lapsi tutustuu varhaiskasvatuksessa soittimeen ja tunneta-solla hänelle on luotava ajatus siitä, että lapsi osaa toimia oikein. Tärkeä on saada lapsi luomaan soittimella ääni ja kannustamaan lasta luomaan juuri hänenlaistaan ääntä soittimella. Tärkeintä ei ole se, että ääni on oikeanlainen vaan, että lapsi kokee sen omanlaisekseen, itse luomakseen (Hakomäki, H. 2007, 45.)

4 VARHAISKASVATUS

Varhaiskasvatus on kokonaisuus, joka sisältää hoidollisen, kasvatuksellisen sekä opetuksellisen osa-alueen (Terveystieteiden tutkimuskeskus ja hyvinvoinnin laitoksen www-sivut, 2017). Jotta varhaiskasvatus olisi laadukasta, tulee ympäristön, jossa kasvatusta tapahtuu olla varhaiskasvatukseen soveltuva. Varhaiskasvatuksen tilojen, opetuksen sekä kasvatuksen laadun ja käytännöllisyyden suhteen tulee noudattaa lain asettamia sää-döksiä (L 580/2015.) Varhaiskasvatusta ohjaavat velvoitteet tulevat Suomen perus-tuslaista, varhaiskasvatuslaista. päivähoitosta tulleesta asetuksesta sekä Varhais-kasvatussuunnitelman perusteista. Lisäksi voidaan soveltaa muun muassa säännök-siä sosiaalihuollosta sekä hallintolaista (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 14-15.)

Varhaiskasvatuksen tavoitteiksi varhaiskasvatuslaissa (19.1.1973/36) on määritelty ensimmäisenä pyrkimys edistää jokaisen lapsen kehityksen sekä iän mukaan yksi-lön hyvinvointia, terveyttä sekä kasvua. Lisäksi varhaiskasvatuksen tulisi tukea op-pimisen edellytyksiä sekä kehittää elinikäistä oppimista. Lapsen tulisi saada toteut-taa leikkiä, taidetta, liikkumista sekä kulttuuriin pohjautuvaa toimintaa pedagogi-selta näkökulmalta mahdollisimman monipuolisesti ja niin, että lapselle jäisi oppi-misestä positiivinen oppimiskokemus. Tavoitteeksi määritellään turvallinen, ter-veellinen sekä oppimista edistävä varhaiskasvatusympäristö ja tämän kautta tulisi turvata lapselle pysyvät vuorovaikutussuhteet sekä kunnioittava toimintatapa. Lap-sia tulee kohdella yhdenvertaisesti, edistää tasa-arvoa ja opettaa lasta ymmärtämään eri kulttuurien samanarvoisuutta (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 15.)

Varhaiskasvattajan tulee tunnistaa lapsen tuen tarve yksilöllisesti sekä ohjata tarit-taessa lapsi vanhempineen oikean tuen piiriin. Viimeisenä tavoitteena on tukea ja kehittää lapsen vuorovaikutustaitoja sekä ohjata toimimaan eettisesti oikein ja kun-nioittamaan muita ihmisiä (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 15.)

4.1 Varhaiskasvattajan rooli

Varhaiskasvatuksen päällimmäinen tavoite on taata ja edistää lapsen hyvinvointia kokonaisvaltaisesti. Lapselle tulisi taata varhaiskasvatuksessa pysyvyys omissa varhaiskasvattajissa ja pyrkiä luomaan lapselle tunne, että hän on osa päiväkotiryhmää muiden lasten tavoin. Lapselle tulee tarjota nautinnollisia hetkiä muiden lasten sekä varhaiskasvattajien parissa sekä pyrkiä luomaan kodinomainen, kiireetön ilmapiiri lapsen ympärille. Varhaiskasvatuksen henkilökunnalla on velvollisuus huolehtia lapsen hyvinvoinnista sekä edistää lapsen toimintakykyä lapsen ikätason sekä kehityksen mukaan (Stakes 2009, 15.)

Varhaiskasvatuksessa on tärkeä huomioida jokainen lapsi omana yksilönään ja vastata lapsen yksilöllisiin tarpeisiin. Varhaiskasvattajan tulisi vahvistaa lapsen itsetuntoa sekä kannustaa lasta tutkimaan ympärillä olevaa yhteiskuntaa sekä luomaan terveitä sosiaalisia suhteita muihin lapsiin (Stakes 2009, 15.)

Varhaiskasvattajan tulee roolissaan huomioida jokainen lapsi yksilöllisesti sekä vastata lasten tarpeisiin yksilöllisesti. Osa lapsista saattaa tarvita enemmän ohjausta kuin toiset ja toiset saattavat olla vetäytyneempiä kuin toiset. Varhaiskasvattajan tulee tällöin osata löytää ryhmän toiminnalle niin sanottu kultainen keskitie, jossa jokainen lapsi pääsisi osallistumaan ja olemaan mukana toiminnassa. Lasten kanssa toimiessa kaikissa tilanteissa varhaiskasvattajan tulee olla aidosti läsnä sekä osoittaa oma mielenkiintonsa omaan toimintaan. Pienten lasten kanssa toimiessa varhaiskasvattajan rooli on olla esimerkillinen sekä näyttää tarvittaessa, miten toimia (Airaksinen, R. ym. 2015, 21-22.)

Lasten kanssa toimiessa on tärkeä muistaa antaa yksilöllistä positiivista palautetta sekä kehua jokaista. Pienten lasten kanssa toimiessa, olisi tärkeä toteuttaa toimintaa, jossa kaikenlainen toiminta on oikein sekä hyväksyttävää eikä toiminnan päämäärän saavuttamiseksi olisi vain yhtä oikeaa ratkaisua. Varhaiskasvattajan tulee olla kykenevä muutamaaan suunnittelemaansa toimintaa nopealla aikataululla jo toiminnan alettuakin, jos tilanne vaikuttaa siltä. Aina asiat eivät suju suunnitellusti,

jolloin tilannetaju sekä toimintasuunnitelman muuttamisen herkkyys pitää olla kohdallaan varhaiskasvattajalla. (Airaksinen, R., Ala-Vannesluoma, T., Karkkulainen M., Kastu, R. & Pirhonen, P. 2015, 21-22.)

4.2 Pedagogiikka päiväkodissa

Pedagogiikka voidaan määritellä käsitteenä, joka selventää sitä, miten opetus sekä kasvatustapa pitäisi järjestää. Pedagogiikka on kasvatustapa- ja opetustaito, joka voidaan jakaa erilaisiin kasvatuksellisiin osa-alueisiin (Tieteen termipankin www-sivut 2015.) Pedagogiikan perustana on Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (2016), jossa pedagogiikan määrittely perustuu käsitykseen lapsesta, arvoperustaan, sekä käsitykseen siitä, mitä oppiminen sekä lapsuus ovat. Pedagogiikka on johdonmukaista sekä suunniteltua ammattihenkilön suunnittelemaan sekä toteuttamaan toimintaa, jolle on asetettu jokin opetuksellinen sekä tavoitteellinen päämäärä (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 20.)

Varhaiskasvattajan toteuttaessa päiväkodissa pedagogista toimintaa, pitää tarkkaan olla mietittynä toiminnalle tavoitteet sekä se, miten toiminta järjestetään niin, että lapset oppivat tai oivaltavat toiminnan kautta jotain. Varhaiskasvattajan tehtävänä on tukea sekä tarvittaessa ohjata toimintaa oikeaan suuntaan sekä toteuttaa oman ammattitaitonsa sekä osaamisensa kautta toiminnan kehittämistä. Tärkeänä pidetään myös pedagogisen toiminnan arviointia toiminnan aikana sekä sen jälkeen. Koska varhaiskasvatuksen piirissä lapset ovat iältään hyvin nuoria, pidetään tärkeimpänä pedagogisena välineenä leikkiä ja sen kautta oppimista. Lapselle toiminta tuntuu leikiltä, mutta varhaiskasvattaja on asettanut toiminnalle tietynlaiset tavoitteet, jotka toiminnan aikana tulisi saavuttaa. Tärkeää on huomioida, että pedagogiikkaa tapahtuu myös hoidollisissa tilanteissa, kuten pukemisessa tai ruokailussa, jolloin varhaiskasvattajan vastuulla on tarjota näissäkin tilanteissa lapselle oppimistilanne. Yhtenä pedagogiikan kumoaajana tällaisissa tilanteissa voidaan pitää täydellistä passaamista, jolloin lapsi ei saa itse yrittää esimerkiksi pukea sukkaa jalkaan. (Pakanen, A. & Semi, R. 2015.)

Varhaiskasvattajalla pitää olla kaikessa toiminnassa jossain määrin pedagoginen ajatus. Esimerkiksi maalaamiseen pitää yhdistää pedagoginen ajatus tai selite eikä toteuttaa maalaamista vain, koska sen on kivaa. Pedagoginen ajatus voi olla pieni ja taka-alalla, mutta selite toiminnan tarkoitukselle tulee olla annettavissa tarvittaessa (Pakanen, A. & Semi, R. 2015).

4.3 Musiikkikasvatus

Musiikkikasvatusta on niin laulaminen, soittaminen, laululeikit, erilaisiin musiikkityyliin tutustuminen kuin soittaminen omalla kehollaankin. Varhaislapsuudessa lapselle pyritään tarjoamaan musiikkikasvatuksessa musiikillisia elämyksiä, taitoja sekä virikkeitä kehittää omaa musikaalisuuttaan. Leikin kautta lapsi oppii puoli vahingossa muun muassa rytmin, temmon ja voimakuuden. Musiikkikasvatuksen tarkoituksena on tarjota lapselle mahdollisuus ilmaista itseään musiikillisesti sekä tukea lapsen kehitystä kokonaisvaltaisesti. Musiikkikasvatuksen kautta lapsi voi havainnoida, luoda sekä näyttää erilaisia tunteita, oppia kuuntelemaan sekä kehittää omaa intuitiotaan sekä mielikuvitustaan. Koska musiikki on rytmikästä, voi musiikin kautta lapsi oppia helposti sanojen äänteitä sekä tavutusta, kun rytmikka on apuna, joten musiikilla voidaan tukea lapsen kielellistäkin kehitystä. Kun musiikkikasvatus pidetään mahdollisimman monipuolisena, tukee se lapsen monia aistihavaintoja (Saarinen, S. L. 2014, 27.)

Musiikkikasvatus voidaan jakaa useampaan alakategoriaan, jotka kaikki tuovat lapsen kehitykseen omalla tavallaan tukea ja parantaa samalla lapsen oppimiskykyä. Kun päiväkodissa käytetään arjen rutiinien yhteydessä musiikkia, kuten laulua, voi lapsi leikkiessään prosessoida päivätapahtumia tai omia ajatuksiaan. Päiväkodin ryhmätilanteissa, joissa käytetään musiikkia, pyritään kehittämään lapsen sosiaalisia taitoja sekä vuorovaikutuksellisia menetelmiä. Kun lapsen kanssa toteutetaan omalla keholla äänen tuottamista, voidaan samalla harjoitella oman kehon keskivivän ylittämistä huomaamatta. Kun lasta kehoitetaan taputtamaan rytmiä esimerkiksi omaa rintaa vasten, lähes automaattisesti käsi hakeutuu kehon vastakkaiselle puolelle, missä taputtava käsi on (Saarinen, S. L. 2014, 27-28.)

Musiikkikasvatuksen avulla pyritään tekemään päiväkotiympäristöön oppimisympäristö, jossa musiikillinen onnistuminen sekä oppiminen olisi taattu lapselle. Musiikkikasvatuksen kautta lapsi herkistyy kuuntelulle, ilmaisee itseään musiikillisesti sekä voi toteuttaa leikkiä musiikin tahdissa. Musiikkikasvatuksella pyritään tukemaan sekä edistämään kokonaisvaltaisesti lapsen kehitystä sekä edellytyksiä oppimiselle. (Ruokonen ym. 2009, 22.) Toimivalla musiikkikasvatuksella varhaiskasvatuksessa voidaan luoda lapselle koko elämän kestävä suhde musiikkiin ja tämän kautta taitoon hyödyntää musiikkia eri tavoin, esimerkiksi ilmaisemaan musiikin kautta omia tunteitaan.

Musiikkikasvatuksella ja musikaalisella ympäristöllä on rooli lapsen tasapainoisessa sekä kokonaisvaltaisessa kasvussa ja onkin tärkeää huomioida toteuttaa tätä lapsen ehdoilla sekä lapsilähtöisesti mahdollisuuksien mukaan (Ruokonen ym. 2009, 29).

5 MUSIIKKI JA VARHAISKASVATUS

Musiikkia voidaan käyttää apuna varhaiskasvatuksessa luomaan uusia väyliä lapselle esimerkiksi tutustuttaessa eri kulttuureihin tai toimintatapoihin (Ruokonen ym. 2009, 28). Oikeanlaisella musiikillisella varhaiskasvatuksella voidaan luoda lapselle musiikillinen minäkuva, joka voi olla joko negatiivinen tai positiivinen. Sitä, onko minäkuva millainen, muokkaa lapsen kokemukset sekä onnistumiset ja epäonnistumiset. Kun lapsi alkaa oppia musiikin kautta, nivoutuvat kokemukset yhteen, jolloin lapsen minätunne alkaa kehittyä. Kun aikuinen yhdistää puheen, laulun sekä liikkeen ollessaan lapsen kanssa vuorovaikutuksessa, voidaan luoda luotettava vuorovaikutussuhde ja arjen rutiineihin peilaten saadaan luotua lapsen näkökulmasta turvallinen luottamussuhde. (Nurmilaakso & Välimäki 2011,62–63.)

Varhaiskasvatus sisältää kulttuurista kokemusta, johon myös musiikki luetaan. Musiikin merkitystä varhaiskasvatuksessa korostetaan ja tuodaan esille musiikillisen kehityksen merkitystä varhaislapsuudessa. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet

(2016) korostavat esteettisen orientaation merkitystä sekä sen laaja-alaisuutta ja se pitääkin sisällään musiikkikasvatuksen alueen varhaiskasvatuksessa. Kun musiikki saadaan osaksi esteettisen orientaation kokonaisuutta, voidaan se liittää varhaiskasvatuksessa muihin osa-alueisiin kuten näyttelemiseen, jota voidaan käyttää varhaiskasvatuksessa musiikin rinnalla opetuksellisenä välineenä.

Varhaiskasvatuksessa voidaan käyttää musiikkia monin eri tavoin apuna. Musiikin avulla voidaan ilmaista itseä, musiikillista taitoa voidaan lisätä sekä sen avulla voidaan kasvaa. Jotta lapsi voi kokonaisvaltaisesti hyötyä musiikista ja sen merkityksestä, tulee musiikillisen ilmaisun olla monipuolista. Varhaiskasvatuksessa tulee tarjota mahdollisuus kuunnella, havainnoida, kuvitella sekä tuntea musiikki, jotta lapsi voi oppia mahdollisimman paljon musiikin kautta. (Hurjala & Turja 2011, 122-123.)

6 1-3 -VUOTIAAN LAPSEN KEHITYS JA OPPIMINEN

Opinnäytetyöni kannalta merkityksellistä on tiedostaa, kohderyhmän ikätason mukainen kehitys sekä se, miten lapsi oppii kyseisenä ikätasona. Toiminnallista osuutta pitäessä oli merkittävä kiinnittää huomiota siihen, jos joku lapsista ei toiminut ikätasolleen odotetulla tavalla.

1-3 -vuotiaana lapsi on leikki-ikäinen ja kehitys sekä oppiminen tapahtuvat leikin kautta. Tässä iässä lapsi kehittyy motorisesti valtavasti ja kehityksen eri osa-alueet ovat nivoutuneet toisiinsa ja kulkevat käsikädessä lapsen kehittyessä. Varhaiskasvattajan tulee olla tietoinen lapsen kehityksellisestä tasosta, jotta hän osaa tarjota lapselle kehitystason mukaista tekemistä. (Mannerheimin lastensuojeluliiton www-sivut, 2016.)

Muutaman vuoden ikäisenä lapsi tutkii kaikkea ympärillään olevaa ja lapsi luottaa itseensä jossain määrin liikaa. Kahden vuoden iässä lapsi alkaa opetella syömään itse ja usein vielä tässä vaiheessa syö sormin. Lapsi muodostaa yksittäisiä sanoja

sekä ymmärtää hänelle suunnattua puhetta sekä ohjeita. Kahden vuoden iässä lapsi on sosiaalisesti vielä yksin viihtyvä, eikä ota kontaktia juuri ollenkaan muihin ympärillä oleviin lapsiin. Lapsi osaa leikkiä itsekseen pieniä hetkiä, mutta tarvitsee aikuista ohjaamaan leikkiä sekä olemaan tukena sekä läsnä. Tässä iässä lapsi suosii loruleikkejä sekä musiikkia, joiden kautta on helppo kehittää lapsen oppimista. Lapsi opettelee pukemaan sekä riisumaan itsenäisesti sekä nauttii itse tekemisestä. (Mannerheimin lastensuojeluliiton [www-sivut](http://www.sivut) 2016.)

Kolmen vuoden iässä lapsi tarkkailee ja oppii uusia taitoja. Tarvitsee aikuisen huolenpitoa ja rohkaisua uusien asioiden pariin sekä tukea epäonnistumisen kohdassa. Aikuisen on asetettava vielä rajoja sekä kestettävä lapsen uhmaikä ja kiukku. Lapsen puhe on selkeästi kehittynyt siitä, mitä se on ollut kahden vuoden iässä ja lapsi kommunikoi jo selkeästi. Tässä iässä lapselle on kavereiden merkitys suurempi kuin aiemmin ja lapset osaavat leikkiä jo keskenään. Lapsen mielikuvitus on vilkas ja leikit ovat monipuolistuneet. (Mannerheimin lastensuojeluliiton www-sivut 2016.)

Lapsi oppii parhaiten, kun tekeminen on mielekästä eikä tunnu niinkään jonkin uuden asian opettelulta. Silloin kun oppiminen tapahtuu puolihuomaamatta sekä lapsi viihtyy ja iloitsee oppimisen hetkistä, on oppimistilanne onnistunut. Arkisten leikkien sekä pelien kautta lapsi oppii uusia asioita sekä vahvistaa omia jo olemassa olevia taitojaan. Leikkien kautta oppiminen on luonnollista ja itsestään tapahtuvaa. Kun lapsi on tekemisen myötä iloinen ja myönteinen, on siitä myös myönteistä vaikutusta oppimiselle ja sen kokemiselle; mielihyvän tunne edesauttaa oppimista. (Mannerheimin lastensuojeluliiton www-sivut 2016.)

Useat leikit vaativat niin ongelmaratkaisua, ymmärrystä kuin ajatteluakin eli samoja asioita, joita oppimiseen tarvitaan. Myös muisti, ajattelu sekä kieli (=kognitiiviset toiminnot) kohenevat leikkien myötä. Lapsen leikkiessä aikuisen on toimitettava ohjaavana osapuolena ja lapsen aktiivisena oppijana sekä toimijana. Lapsi on luonnostaan oppimishaluinen ja aikuisen onkin omalla toiminnallaan sekä kannustuksella pidettävä huoli siitä, ettei tuo oppimisenhalu hiivu. (Mannerheimin lastensuojeluliiton www-sivut 2016.)

Aikuinen ei saa korostaa oppimisen merkitystä leikissä liikaa, ettei oppimisenhalu katoa. Leikistä ei saa tulla opetus/oppimistilanne vaan sen on pysyttävä leikin tasolla. Myönteisessä oppimisympäristössä lapsi tekee työn ja aikuinen tarjoaa vaa-
dittavat materiaalit sekä toiminnalle sopivan ympäristön. Lisäksi aikuisen on huolehdittava leikin soveltuvuuden lapsen ikään; liian vaikea leikki saattaa aiheuttaa oppimishalun hiipumisen eikä näin edistä lapsen kehitystä. Myöskään liian helppo leikki ei palvele lapsen oppimista tarkoituksellisella tavalla. (Mannerheimin lastensuojeluliiton www-sivut 2016.)

Lapsen kasvaessa hänelle voi tarjota pieniä askareita ja näin lapsi oppii ottamaan vastuuta. Kuitenkin niin, ettei lapsi koe tekevänsä asioita yksin ja ottavan vastuuta, vaan aikuisen on tuettava lasta, jotta lapsi oppii pikkuhiljaa vastuuta sekä pelisääntöjä. (Mannerheimin lastensuojeluliiton www-sivut 2016.)

Lapsen oppimista voidaan edistää esimerkiksi muistipeleillä tai erilaisilla yhdiste-
lypeleillä, joihin voidaan liittää musiikkia. Myös satujen tai lorujen kautta voidaan opettaa lapsille; kun satuhahmo oppii jonkin taidot, seuraa lapsi tätä opittua taitoa perässä toistaen sitä. Tämän lisäksi lapsi oppii esimerkin kautta ja tarkkailemalla ympäristöään. Lapsi takertuu mielenkiintoisiin tekoihin tai sanoihin ja näin opettelee/oppii niitä. (Mannerheimin lastensuojeluliiton www-sivut 2016.)

Lapsen oppimisen kannalta tärkeänä seikkana pidän tiivistä yhteistyötä kasvattajien välillä. Jossain määrin päiväkodin sekä kodin on vedettävä samoin linjoin kasvatuksen suhteen. Lisäksi yhteistyö päiväkodissa kollegojen kesken on tärkeää ja myös varhaiserityisopettajan eli VEO:n ja perheneuvolan merkitys on tärkeä tarvittaessa (esimerkiksi puheen viivästymisen kohdalla). Lapsen oppimisen kannalta on tärkeää aikainen huomioiminen ja aikainen tuen tarjoaminen, jotta lapsen oppiminen viivästyisi mahdollisimman vähän. (Mannerheimin lastensuojeluliiton www-sivut 2016.)

Kaikkea lapsen kehityksellistä toimintaa voidaan tukea musiikin avulla sekä luoda musiikilla siihen esimerkiksi rentoutuneempi ilmapiiri. Lapsen oppimiseen voidaan yhdistää musiikillisia piirteitä, jolloin oppiminen voi olla nopeampaa sekä lapsen näkökulmasta helpompaa.

7 HYVÄT TAVAT OSANA LAPSEN ARKEA

Hyvien tapojen lähtökohtana voidaan pitää hyviä sosiaalisia taitoja. Toimivien sosiaalisten taitojen ansioista ihminen kykenee tulemaan toimeen muiden ihmisten kanssa ja sosiaalisia taitoja voi kehittää kasvatuksen sekä kokemusten kautta. Pelkkä lapsen sosiaalisuus eli muiden ihmisten kanssa kommunikointi ei vielä tuota tulosta, jossa lapsi noudattaisi hyviä tapoja. (Keltikangas-Järvinen 2010, 17-18.) Sosiaaliset taidot kattavat opittuja hyviä tapoja, joita lapsi on oppinut matkimalla sekä aikuisen opin kautta. Sosiaaliset taidot eivät synny lapsessa luonnostaan, vaan niiden opettelussa lapsi tarvitsee varhaiskasvattajan apua. Kaikki, mitä lapsi on menneisyydessä kokenut sosiaalisten taitojen saralla, vaikuttaa siihen, miten lapsen sosiaaliset taidot kehittyvät ja, miten näiden kautta lapsi oppii hyviä tapoja. Niin sosiaalisia taitoja kuin niiden kautta hyviä tapoja lapsi oppii matkimalla sekä toisten kautta. Mielekkään tekemisen kautta uusien taitojen opettelu on helpompaa sekä oppiminen nopeampaa. (Kauppila 2011, 125-139, 147.)

Lapsi oppii sekä sanattomia että sanallisia sosiaalisia taitoja. Katseen kohdistaminen kiinnostavaan asiaan tai kuunteleminen ovat sanatonta sosiaalista taitoa. Sosiaaliin taitoihin katsotaan kuuluvan taito omaksua sekä kuunnella annettuja ohjeita, joka vaikuttaa lapsen käyttäytymiseen odotetulla tavalla ja hyvien tapojen noudattamiseen. Sanallisesta sosiaalisesta taidosta esimerkki on oman mielipiteen ilmaisu, se että lapsi kertoo mahdollisimman neutraalisti, mistä pitää ja mistä ei ja näin käyttää omaa kykyään valita, mistä pitää ja mistä ei. Lapset oppivat keskustelun aloituskyvyn sosiaalisten taitojen kehittyessä. Kun lapsi oppii keskustelemaan järkevästi, oppii hän ilmaisemaan myös omia mielipiteitään sekä ottamaan muiden mielipiteitä rakentavasti vastaan. (Kauppila 2011, 136-138.)

Lapsi kehittyy jatkuvasti ja hänen eettinen sekä moraalinen näkökulma kehittyy kasvun sekä ymmärryksen myötä. Lapsi oppii päiväkodissa toimiessaan koko ajan uutta, kuten uusia tunteita ja leikin kautta lapsi opettelee sosiaalisia taitoja. (Jarasto & Sinervo 2001, 163–164.) Lapsi omaksuu varhaiskasvatuksen aikana sosiaalisia taitoja, ja niiden merkitys näkyy lapsen tulevaisuudessa. Niiden kautta lapsi kunni-

oittamaan muita, huomioi muut ja käyttäytyy sovittuja sääntöjä noudattaen (Keltikangas-Järvinen 2010, 23-24). Sosiaalisten taitojen kautta lapsi kehittää omia hyviä tapojaan, joita hän oppii käyttämään arkielämässä oikeissa tilanteissa. Kuten sosiaalisten tilanteiden, myös hyvien tapojen sisäistäminen vaatii aikaa sekä opettelua ja siksi lapsi tarvitseekin aikuisen ihmisen tukea sekä kannustusta. Hyvät tavat ovat perusta toimiville ihmissuhteille kaikilla elämän osa-alueilla. Hyvien tapojen sekä etiketin mukainen käyttäytyminen helpottavat jokapäiväistä elämää sekä vähentää mahdollisia syntyviä ristiriitoja. (edu.fi www-sivut 2017.)

8 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUMINEN

Toteuttamalla opinnäytetyöni lähdin selvittämään vastausta kysymykseen, voidaanko musiikkia käyttää helpottamaan lasten ja kasvattajien päiväkotiarkea. Opinnäytetyössäni lähdin tarkastelemaan sitä, miten musiikki voidaan ottaa mukaan päiväkodin arkeen ilman, että varhaiskasvattaja kokee musiikin hyödyntämisestä suurta taakkaa eikä toiminta vaadi ennestään suunniteltua runkoa. Tarkastelin musiikin tuomista päiväkotiarkeen niin suunnitellun kuin suunnittelemattoman toiminnan kautta. Tavoitteena oli saada näyttöä siitä, että lapsille on hyötyä musiikin käytöstä ja tätä kautta kannustaa varhaiskasvattajia käyttämään musiikkia päiväkodissa tilanteessa kuin tilanteessa.

Tarkastelin konkreettisesti toiminnallisten osuuksien kautta sitä, voiko musiikki vaikuttaa helpottavana tekijänä lapsen arjen rutiinien sujumiseen, vai vaikeuttaako se mahdollisesti lapsen toimintaa päiväkodissa.

Opinnäytetyön toteutuminen tapahtui nopealla aikataululla loppukesän sekä alkusyksyn 2017 aikana. Kirjalliseen lähdemateriaaliin olin tutustunut aiemmin kesän aikana ja kirjallisen osuuden koostin tiiviissä aikataulussa. Toiminnallinen osuus sijoittui alkusyksyyn 2017 ja toteutettiin muutaman viikon intensiivisellä jaksolla harjoittelun ohessa.

Opinnäytetyön toiminnallinen osuus toteutui päiväkotiarjen rutiinien temmellyksessä luontevasti. Ennestään mietityt toimintatavat sekä käytettävät laulut sekä lorut oli mietitty etukäteen. Valitsin lauluja sekä loruja eri kategorioista sen mukaan, että jokaiseen päiväkotiarjen perusrutiiniin olisi liitettävissä yksi tai useampi laulu tai loru. Onnistuneen tai epäonnistuneen tilanteen jälkeen, joissa musiikki tuotiin arkeen, kirjoitin itselleni raporttia, jonka pohjalta pystyin tekemään tiivistetyksi yhteenvetoja kustakin tilanteesta. Useamman viikon ajan toteutin musiikin tuomista arkeen sekä siinä ohella toteutin toiminnallisia tuokioita.

Päiväkodissa toiminnallisten osuuksien kohderyhmäni koostui neljästä noin 2-vuotiaasta lapsesta, jotka olivat kehityksellisesti oman arvioni mukaan oman ikäistensä tasolla. Havainnoin lasten toimintaa päiväkodin arjessa ja vertasin heidän toimintaansa sekä kehitystään Mannerheimin Lastensuojeluliiton (2016) laatimaan lapsen kasvu ja kehitys -tieto-osioon. Jokaisella toimintatuokiolla lapsiryhmä oli sama, eikä vaihtuvuutta tapahtunut. Päiväkotiarjen rutiineja, joissa käytin musiikkia, lähinnä laulamista tai hyräilyä apuna, olivat pukemistilanteet, liikkumistilanteet paikasta A paikkaan B, vessatustilanteet, ruokailut, päiväunille menemiset sekä sellaiset tilanteet, joissa lasten käytös muuttui levottomaksi.

8.1 Toiminnalliset tuokiot

Toteutin yhteensä kolme toiminnallista tuokiota opinnäytetyötäni varten. Tuokiot kestivät ajallisesti parikymmentä minuuttia per toimintatuokio, sillä kaksivuotiaiden keskittymiskyky ei ole vielä kovinkaan pitkäkestoinen. Toteuttamisympäristönä toimi päiväkodin yksi leikkihuone sekä yhtenä kertana lähellä oleva metsä. Aikataulullisesti toteutin toiminnalliset osuudet hyvin nopeassa ajassa, mutten koe tästä olleen haittaa. Muutaman viikon intensiivinen keskittyminen sekä musiikin aktiivinen käyttäminen näyttivät jo selkeitä tuloksia ja sen, että musiikin käyttämistä arjessa kannattaa jatkaa tulevaisuudessakin.

8.1.1 Ensimmäinen toiminnallinen tuokio

Ensimmäinen toimintatuokio alkoi Soili Perkiön (säv.) ja Hannele Huovin (san.) lastenlaululla Nalle maailmalla, jonka olin muunnellut teemaan sopivaksi, muuttaen aina nimen kohdalle vuorossa olevan nimen. Muunnos: ”Nalle pieni nappisilmä maailmalle lähti. Mitä siellä nähdä sai? -Pekka -pojan, totta kai.” Jokainen sai vuorollaan nallen syliinsä ja kertoa, mitä kuuluu. Tämän jälkeen lapsi antoi nallen seuraavalle ja laulu alkoi uudestaan.

Tämän kautta lapsille pystyi huomaamatta opettamaan useampia hyviä tapoja. Kun toinen lapsi kertoi omia kuulumisiaan, muut lapset kuuntelivat. Lisäksi toiminnan kautta voitiin harjoitella antamista sekä vastaanottamista ja sanoja ”ole hyvä” sekä ”kiitos”.

Kyseinen laulu sekä siihen yhdistetty muu toiminta toimi lapsiryhmän kanssa ja jokainen osasi odottaa vuoroaan. Ujommat lapset eivät uskaltaneet kertoa, mitä kuuluu, mutta rohkaisun sekä johdattelun jälkeen jokainen sain sanotuksi jotain. Tilanne pysyi koko ajan hallinnassa eikä kenenkään lapsen mielenkiinto hiipunut. Tähän näenkin yhdeksi syyksi laulunpätkän lyhyiden sekä jatkuvan aktiviteetin, mikä toiminnassa oli. Lapsi odotti jännittyneenä omaa vuoroaan sekä osasi kuunnella toisen sanomaa. Jo 2-vuotiaat osasivat hienosti ojentaa nallen aina seuraavalle ja ottaa nallen vastaan hienosti. ”Ole hyvä” ja ”kiitos” tulivat hieman puutteellisesti, mutta ei tarvitsisi montakaan toistokertaa, että lapset oppisivat sanomaan oikealla hetkellä nuo sanat.

Nalle maailmalla -laulun jälkeen otimme käyttöön rytmikapulat, rummun sekä heilimiä. Lähdin laulamaan lapsille tuttua bussilaulua ja kehotin esimerkin kautta lapsia alkamaan soittamaan laulun aikaan. Lapset eivät olleet käsitelleet ennestään kovinkaan usein soittimia, joten ensimmäisenä käytiin läpi, kuinka niitä käytetään ja kuinka niillä ei saa esimerkiksi lyödä tai häiritä vierustoveria. Lauoimme laulua useamman kerran, jotta pystyin käymään lasten kanssa läpi sitä, kuinka tavaroita täytyy osata jakaa sekä vaihtaa kaverin kanssa. Rumpu osoittautui lasten suosikiksi ja alkuun oli haasteita yhteisymmärryksessä vaihtaa rummun soittajaa. Kuitenkin harjoittelun ja useamman selvennyksen jälkeen vaihtaminen alkoi sujua ja lapset

olivat tyytyväisiä, kun saivat edes soittaa jotain, vaikka se ei joka kerta ollutkaan rumpu.

Tämän toimintatuokion viimeisenä osiona toteutin tavaroiden siivoamisen sekä odottamisen harjoittelua. Laitoin lapsille tuttua musiikkia soimaan ja kun musiikki loppui, piti lasten pysähtyä ja odottaa, kunnes musiikki alkoi taas soida. Musiikin soidessa lapset hakivat soittimia lattialta ja veivät niitä paikalleen. Satunnaisesti lapsille tuli muistuttaa, että musisointi on loppunut ja soittimia kuljettaessa ei soittimia enää tarvitsisi soittaa.

8.1.2 Toinen toiminnallinen tuokio

Toisena toiminnallisena tuokiona otin käyttöön TiTi-Nalle opettaa CD:n, jossa on opettavaisia lauluja liittyen arjen rutiineihin. Valitsin muutaman laulun, jotka laitoin soimaan ja joiden aikana lapset saivat liikkua vapaasi leikkihuoneessa, koskematta toisiin. Tällä pyrin opettamaan lapsille, että jokaiselle pitää antaa omaa tilaa eikä tarvitse mennä liian lähelle. Koska lapset olivat noin 2-vuotiaita, ei heillä ollut täysin ymmärrystä arjen tiimellyksessä, että kaveriin ei tarvitse missään tilanteessa koskea ja kaverin tulee antaa olla rauhassa, jos kaveri näin haluaa. Muutama kehoitus piti antaa liian lähelle menemisestä, mutta pitkäjänteisesti, kun asiasta muistutti, oppivat lapset pysymään omalla alueellaan.

Valitsin CD:ltä kohderyhmien lasten näkökulmasta muutaman ajankohtaisen kappaleen. Ensimmäinen kappale, jonka kuuntelimme, oli Opetellaan pukemaan. Laulu kertoo siitä, kuinka opetellaan itse pukemaan ja kuinka esimerkiksi housut kiskotaan jalkaan. Laulussa käydään läpi, mitä eri vaatekappaleita voidaan pukea päälle ja, kuinka ne puetaan.

Toinen kappale, jonka valitsin oli Pottapolkka. Laulu kertoo siitä, kuinka opetella kuivaksi ja olemaan ilman vaippaa. Laulu kannustaa lapsia opettelemaan kuivaksi sekä käymään potalla.

Kuuntelimme kappaleet vuorotellen ja välissä puhuimme siitä, mitä oikeastaan laulussa sanottiin ja miksi laulun sanoma oli tärkeä. Lapset olivat innoissaan mukana keskustelussa molempien laulujen suhteen ja he innostuivat kovin yrittämään pukemaan ja riisumaan itse sekä ilmoittamaan omasta pissahädästä.

8.1.3 Kolmas toiminnallinen tuokio

Kolmannen toimintatuokion järjestin poikkeuksellisesti päiväkodin lähellä sijaitsevassa metsässä. Ensin alkuun keräsimme lasten kanssa yhdessä luonnosta materiaaleja, joita voisi käyttää apuna synnyttämään ääntä. Tämän jälkeen jokainen lapsi sai vuorollaan näyttää, millaista ääntä hänen löytämällään materiaalilla syntyisi ja muiden oli tarkoitus toistaa tämä, löydettyään vastaava materiaali luonnosta. Tässä lapset harjoittelivat odottamista, toisen kuuntelua ja samalla arvostamista. Lisäksi tuli harjoiteltua pitkäjänteisyyttä, kun joka kerralla ei löytynyt aivan kädenulottuvilta tarvittavaa materiaalia. Jokainen lapsi jaksoi reippaasti temmeltää metsässä etsien äänen tuottamiseen materiaalia sekä kuunnella toisen lapsen tuottamia ääniä. Kokeilimme lisäksi äänen tuottamista kehollisesti ja kun yksi tuotti ääntä, muut matkivat. Oli hienoa huomata, kuinka lapset jaksoivat odottaa vuoroaan ja kuinka mielikuvituksellisia keinoja synnyttää ääntä lapset keksivät.

Lapset innostuivat metsässä olemisesta ja siitä, mitä kaikkea sieltä löytyi, joten muiden harjoitteiden osalta suunnitelma ei aivan onnistunut. Kuitenkin varhaiskasvattajana koi tärkeämmäksi antaa lasten tutkia ympäristöään kuin puoliväkisin yrittää saattaa harjoitteet alusta loppuun. Koko metsäretken ajan lauloin sekä hyräilin lapsille tuttuja lauluja, joten sitä kautta musiikki oli läsnä. Ennen metsästä lähtöä jokainen sai vielä esitellä löytämiänsä metsän aarteita, muiden kuunnellessa näitisti toisen kertomaa.

8.2 Musiikki arjen rutiinien tukena

Musiikkia aloin ottamaan mukaan kaikkeen tekemiseen, heti kun olin varmistanut opinnäytetyön aiheen. Musiikki oli laulun kautta läsnä lähes kaikessa tekemisessä.

Parhaiten musiikin vaikutuksen näki lapsiin tilanteissa, joissa lapsien levottomuus pääsi äärimmilleen, jopa osalla itkuun asti. Tällöin suurimmassa osassa tilanteita laulamalla sai tilanteen rauhallisemmaksi sekä itkun loppumaan. Lapsen huomio saadaan kiinnitettyä ikävästä ajatuksesta ensin yhtäkkiä syntyneeseen ääneen ja tämän kautta itse lauluun. Lapsi unohtaa kuullessaan poikkeavaa ääntä harmittavan asian ja keskittyy kuuntelemaan melodista laulua. Kokeilujen kautta pystyi huomaamaan, kuinka pelkän puheen sekä laulun välillä oli suuri vaikutus. Puhumalla tilanteen rauhoittaminen sen ollessa äitynyt äärimmilleen oli lähes mahdotonta, mutta rupeamalla laulamaan, sain useimmiten tilanteen rauhoitettua.

Arkirutiinien ohella käytin lauluja, jotka olivat lapsille jo ennestään tuttuja sekä toin uusia tuntemattomampia lauluja lasten tietoisuuteen. Pysin valitsemaan laulut, joissa oli rauhallinen tempo sekä rauhoittava melodia. Kun taustalla oleva musiikki oli rauhallista, myös lapset toimivat rauhallisemmin sekä rauhoittuivat helposti tarvittaessa.

Koska opinnäytetyöni kohderyhmä oli pienten ryhmä, pyrin pitämään laulujen määrän mahdollisimman vähäisenä, jotta lapset pystyisivät sekä muistaisivat yhdistää oikean laulun oikeaan tilanteeseen. Jottei lauluja tullut liikaa lasten kehitystasoon nähden, käytin satunnaisesti laulun sijaan hyräilyä.

Lasten vapaan leikin ohella käytin usein taustamusiikkia CD:ltä soitetuna, jolloin lapset saivat leikin ohella musiikillista kokemusta. Leikin ohella käytin spontaaneita laululeikki -hetkiä, jos esimerkiksi lapsi hakeutui syliin istumaan. Laululeikin kautta pystyi esimerkiksi käymään lapsen kanssa läpi ruumiinosia ottamalla Pää, olkapää, peppu -laulun. Satunnaisissa tällaisissa tilanteissa muutama muukin lapsi innostui laululeikistä ja huomaamatta leikin ohella toteutui opetuksellinen musiikkituokio.

Päiväkodissa, jossa toteutin opinnäytetyöni päiväunihetkellä lepohuoneessa soi rauhallinen unimusiikki. Tehostin yksilöllisesti lapsen kohdalla häntä nukuttaessa musiikin merkitystä hyräilemällä tai laulamalla hiljalleen eri unilauluja. Käyttämiäni unilauluja oli muun muassa Sininen uni sekä Hyvin hiljaa.

Pukemistilanteissa lapsilla oli useimmiten eniten energiaa sekä vauhtia, joten pyrin valitsemaan näihin tilanteisiin lauluja, jotka rauhoittaisivat lasten vauhtia. Laulut eivät välttämättä liittyneet pukeutumiseen, sillä pukeutumiseen liittyviä lauluja oli kovin vaikea löytää. Käyttämiäni lauluja pukeutumistilanteissa oli esimerkiksi Leipurihiva sekä Pienen, pieni veturi.

Odotustilanteissa käytin lasten jo ennestään tuntemia laululeikkejä, jolloin paikallaan pysyminen sekä rauhassa oleminen oli helpompaa. Kun tällaisessa tilanteessa käytti tuttua laululeikkiä ja leikki laulun mukana, liittyivät lapset leikkiin mukaan ja pienemmät keskittyivät siihen, mitä tein käsilläni. Lasten huomio oli helppo kiinnittää itseeni sekä lauluun, jolloin vältyttiin ikäviltä kaaostilanteilta. Lapsille tuttuja laululeikkejä, joita käytin, olivat esimerkiksi Hämä- hämähäkki, Jänis istui maassa sekä Bussilaulu.

Vessatustilanteisiin valitsin lauluja, jotka jollakin tavalla pystyi liittämään vessassa käymiseen. Koska lapset olivat pieniä, valitsin tähänkin laululeikkejä, jolloin potalla istuessaan lapsen mielenkiinnon pystyi kiinnittämään siihen, mitä itse tekee ja lapsi unohti potalla istumisen epämukavuuden. Käyttämiäni vessalauluja olivat Pikkuiset kultakalat sekä Viisi pientä ankkaa. Molempiin lauluihin pystyi liittämään käsien liikettä sekä jollain tapaa yhdistin laulut vessatustilanteeseen.

Edellä mainittujen laulujen lisäksi käytin spontaanisti muitakin lauluja tilanteessa kuin tilanteessa. Tilanteissa, joissa iltapäivällä päiväkodissa oli jäljellä vain muutama tai yksi lapsi, otin usein laulamisen käyttöön. Laulamalla pienempikin lapsi, joka ei vielä tuottanut puhetta, saatiin viihtymään. Musiikin avulla pystyi luomaan turvallisen tunnelman sekä kiinnittämään lapsen huomion pois vanhemman odottamisesta. Usein päiväkodissa päivän viimeinen lapsi kuluttaa päivän viimeiset hoi-tohetket odottaen huoltajaansa hakemaan, vaikka vaihtoehtona olisi vielä leikkiä.

Ruokailutilanteet pyrimme ryhmässä rauhoittamaan, jolloin jokaiselle annettiin ruokarauha ja musiikki jätettiin taka-alalle. Ruokailunkin aikana olisi voinut keilla soittaa taustalla rauhallista sanatonta musiikkia, jolloin lasten mielenkiinto ei olisi kiinnittynyt ruokailusta kuuntelemaan sitä, mitä lauluissa lauletaan.

9 TULOKSET JA TOTEUTUKSEN ARVIOINTI

Opinnäytetyön lopputulos on selkeä sekä käsittelee johdonmukaisesti sitä, miten musiikki vaikuttaa lapseen, lapsen käyttäytymiseen sekä hyvien tapojen opetteluun sekä niiden käyttämiseen. Musiikin merkitys varhaiskasvatuksessa sai vahvistusta niin lähteistöllisen materiaalin, että toiminnallisen osuuden kautta.

Toiminallisten tuokioiden osalta lapset oppivat hauskasti sekä puolivahingossa uusia taitoja. Konkreettisenä esimerkkinä on tilanne, jossa kävimme Opetellaan pukemaan -laulun kautta läpi eri vaatekappaleiden pukemista päälle. Samalla harjoitelimme helppojen vaatteiden riisumista sekä pukemista ja kuin vahingossa yksi lapsi oppi pukemaan sukan jalkaan. Kun ympäröivä ilmapiiri on innostava sekä tekeminen on hauskaa, tapahtuu oppimista huomaamattomasti. Toisena esimerkkinä on Pottapolkka -laulu, jota kuuntelimme eräänä päivänä. Eräs lapsi kuunteli tarkkaan laulun sanoja ja totesi kappaleen loputtua, että haluaa heittää vaipat nurkkaan, kuten laulussakin sanotaan. Tämän päätöksen jälkeen lapsi tuli seuraavana päivänä päiväkotiin ilman vaippaa ja siitä alkoi kuivaksi opettelu.

Itse opin näkemään laajemmin musiikin merkityksen varhaiskasvatuksessa sekä lasten oppimisessa. Kunnolla aiheeseen perehtyen, tulevaisuudessa musiikki tulee olemaan suuressa osassa omia työmenetelmiä niin pienten kuin vanhempienkin lasten parissa.

Opinnäytetyön päätarkoitus toteutui odotetusti ja lopputuloksena syntyi selkeitä tuloksia siitä, miten musiikilla voidaan helpottaa päiväkotiarjen rutiineja. Musiikki rauhoittaa tilanteita ja musiikin avulla saadaan lapsen huomio kiinnitettyä esimerkiksi ikävästä asiasta toisaalle. Laulujen avulla voidaan tuoda lapsen mieleen aiemmin läpikäytyjä hyviä tapoja sekä käyttäytymisen malleja. Nämä toiminnan kautta huomatu tulokset saavat tukea tieteellisestä materiaalista, jota olen opinnäytetyössä käsitellyt aiemmin.

Toisena tavoitteena oli toteuttaa toiminnallisia hetkiä, joissa musiikkia käytetään apuna opetuksellisesti. Toteuttamani toiminnalliset hetket toteutuivat suunnitellusti

ja sain näyttöä siitä, kuinka musiikilla on vaikutusta opetustilanteessa esimerkiksi lapsen keskittymiseen. Kuinka musiikin avulla saadaan lapsen huomio kiinnitettyä olennaiseen ja pois ympärillä olevista häiriöistä. Opinnäytetyöni kautta sekä sen tuloksia tarkastellessa päästään samaan tulokseen musiikin vaikutuksesta lapseen sekä oppimiseen, kuin mitä useammat aiemmin tehdyt tutkimuksetkin osoittavat. Musiikki tukee lapsen oppimista sekä tekee oppimisesta miellyttävää.

9.1 Toimintatuokiot

Toimintatuokiot onnistuivat lähes suunnitelmallisesi ja tuokioiden seuraukset olivat odotetut. Lapset olivat innoissaan mukana toimintatuokiossa ja sain toteutettua ne suunnitellun aikataulun mukaan. Toiminta oli helppo toteuttaa päiväkodin perusarjessa, kun apuna käytti pienryhmäjakoja, jolloin kohdalleni tuli ryhmä, jolle olin suunnannut toiminnan.

Jo ensimmäisten toteutuskertojen jälkeen huomasin lasten oppineen tuokiosta hetkellisesti jotain, mutta jo muutaman päivän päästä huomasin oppien unohtuneen. Olikin siis jatkoa ajatellen merkittävää toistaa samoja tuokioita useamman kerran, jotta lapset oppisivat sekä sisäistäisivät kunnolla opit sekä niiden merkityksen. Tietysti muistuttelun kautta lapsille pystyi palauttamaan mieliin läpi käytyjä asioita ja hyväksi tavaksi paljastui läpikäytyt laulut. Pukemistilanteessa kun lauloin, opetellaan pukemaan -laulua, alkoi ryhmän haaveilijakin saaman ulkovaatteita päälle. Se, miten musiikki vaikuttaa niin sanotusti takautuvasti lapsen mieleen oli hieno huomata.

9.2 Musiikki arjen rutiinien tukena

Musiikin käyttäminen päiväkotiarjessa tuli rutiininomaisesti omalla kohdallani. Musiikkia oli luonteva käyttää mukana päiväkotiarjessa eikä se vaikuttanut olevan lapsillekaan vieras elementti. Musiikki toi arjenrutiineihin rauhallisuuden tunnetta sekä laulujen kautta pystyi muistuttamaan lapsia hyvistä tavoista.

Musiikin tuominen varhaiskasvatuksen arkeen onnistui ja oli kannattavaa. Useamman eri lapsen sekä tilanteen kohdalla saatiin näyttöä siitä, kuinka musiikki vaikuttaa huomaamattomasti niin lapsien kuin varhaiskasvattajien toimiin. Kun musiikkia otti mukaan arkeen, osasivat lapset odottavat sitä, ja pyytääkin satunnaisissa tilanteissa. Arjessa käytettyjen laulujen kautta lapset oppivat sen, että laulu merkitsee jotain, jos se alkoi yhtäkkiä. Lapset oppivat pysähtyä kuuntelemaan sekä rauhoittumaan tarvittaessa.

Musiikin käyttäminen päiväkodin arjessa toteutui suunnitellusti, joskin ensimmäisten päivien aikana piti itseä muistutella laulamista sekä musiikin käytöstä. Kuitenkin jo ensimmäisen viikon loppupuolella laulaminen tuli kuin luonnostaan eikä sen tuntunut missään tilanteessa oudolta.

10 POHDINTA

Olin jo hyvissä ajoin ennen opinnäytetyön suurempaa suunnittelun aloittamista päättänyt, että opinnäytetyöni liittyy jollakin tapaa musiikkiin. Toisena päätöksenä olin jo opintojen alkuvaiheessa tehnyt sen päätöksen, että toteutan toiminnallisen opinnäytetyön. Tämän päätöksen olin tehnyt siitä syystä, että nautin itse enemmän toiminnasta kuin esimerkiksi kyselylomakkeiden vastausten koonnista.

Oma mielenkiintoni musiikkia kohtaan, oman musiikkihistorian kautta, oli tarpeeksi suuri, että sain koottua kattavan sekä selkeän opinnäytetyön. Se, että aihe kiinnosti itseäni aidosti, oli merkityksellistä, sillä muuten en olisi opinnäytetyötä saanut valmiiksi tällaisella aikataululla. Nautin itseäni kiinnostavan kirjallisen materiaalin lukemisesta ja tästä syystä piti harkitusti miettiä opinnäytetyön aihe, etten jätä aiheeseen perehtymistä puolitiehen.

Toiminnallisten tuokioiden sekä musiikin tuominen päiväkodin arkeen tuntuivat itselle luontevilta sekä nautin todella siitä, mitä tein lasten kanssa opinnäytetyön saralla. Pystyin olemaan toiminnallisissa tilanteissa täysillä mukana sekä antamaan

täyden panostukseni toimintaa. Tuntuu vaikealta löytää oikeita sanoja siihen, kuinka paljon nautin juuri siitä, mitä sain tehdä ja kuinka paljon innostusta tulevaisuudesta lisäsi ajatus, että se mitä opinnäytetyön saralla tein, on sitä, mitä tulevaisuudessa tulen tekemään ammatikseni.

Sosionomiopinnot Satakunnan ammattikorkeakoulussa ovat päättymässä ja tarkoitus olisi siirtyä työelämään työskentelemään sosionomina varhaiskasvatuksessa. Lastentarhanopettajana tulen olemaan suuressa roolissa pienten ihmisten alkujen kehityksessä sekä elämän suurien saavutusten mahdollistajana. Vaikka pääasiallinen vastuu onkin lapsen vanhemmilla, viettää lapsi viikosta monen monta tuntia päiväkodissa, jolloin roolini varhaiskasvattajana on merkittävä. Tällä hetkellä kuohuttavien uutisten ympärillä liittyen lastentarhanopettajien palkkauksiin sekä koulutuksiin, en hetkeäkään kadu uravalintaani. Joka-aamuiset lasten halaukset sekä iloiset hymyt tuovat iloa sekä hymyä omiinkin työpäiviin.

Opinnäytetyö käsittelee yhtä työvälinettä, jota voi käyttää hyvin laajalti varhaiskasvatuksen työkentällä esimerkiksi auttamalla lasta saavuttamaan omia päämääriään. Opinnäytetyöni on suunnattu varhaiskasvattajille ja tarkoituksena on ollut osoittaa todentavasti se, kuinka merkityksellistä musiikki on varhaiskasvatuksessa sekä lapsen kehityksessä. Se, että työpäivän aamu alkaa pienten lasten hymyllä sekä halauksella, johtunee osin siitä, miten musiikin kautta on luotu varhaiskasvattajan sekä lasten välille luottamuksellinen tunneside.

Musiikki on ollut aina lähellä sydäntäni ja nautin suuresti laulamista, vaikka oma lauluääneni ei kehuttava olekaan. Lauluääntä merkityksellisempää on kuitenkin se, että lapset nauttivat lauluhetkestä sekä oppivat mahdollisesti uusia lauluja tai laulelkeja. Koen velvollisuudekseni jakaa musiikin iloa sekä soittamisen taitoa, kun sellainen taito itseltäni löytyy. Kun ottaa soittimia tai soitinvariaatioita mukaan toiminnallisiin tuokioihin, voi tarjota mahdollisesti jollekin pienelle muusikon alulle alkukipinän sille, että isona hänestä tulee muusikko. Tuntuu pahalta ajatella, että oman toiminnan tai oikeastaan toimimattomuuden kautta voisi jäädä pikku muusikon päämäärä saavuttamatta. Mielestäni onkin tärkeää jokaisen varhaiskasvattajan ottaa omassa työssään käyttöön omia vahvuuksiaan sekä osaamistaan, sillä niiden käyttäminen työmenetelminä saattaa mahdollistaa yhdelle tai useammalle lapselle

mielenkiinnon heräämisen sekä oivaltamisen syntymisen jotain sellaista toimea kohtaan, jota ei varhaiskasvatuksessa esiintyisi ilman varhaiskasvattajan omaa aktiivisuutta sekä oman osaamisensa esille tuomista. Varhaiskasvattaja tarjoaa omalla toiminnallaan lapsille useita mahdollisuuksien ovia, joiden kautta lapset kulkevat kohti omaa tulevaisuuttaan.

LÄHTEET

Airaksinen, R., Ala-Vannesluoma, T., Karkkulainen M., Kastu, R. & Pirhonen, P., 2015. Toimii! -Hoitajan opas luoviin menetelmiin. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy.

Alho, K. 2002, Tarkkaavaisuus ja aivotoiminta.

Bastian, H. 2000. Musik(erziehung) und ihre Wirkung. Eine Langzeitstudie an Berliner Grundschulen. Mainz: Schott Musik International.

Bojner-Horwitz, E., Bojner, G. 2007. Mielihyvää musiikista. Vantaa: WSOY.

Edu.fi -Opettajan tietopalvelu www-sivut, 2017. Viitattu 31.8.2017. www.edu.fi

Hakomäki, H., 2007. Tarinasäveltämisen taito. Jyväskylä: PS-kustannus.

Hurjala, E., Turja, L. 2011. Varhaiskasvatuksen käsikirja. Juva. Bookwell Oy.

Huotilainen, M. & Putkinen, V. 2008. Musiikkiharrastus vaikuttaa voimakkaasti lapsen aivotoimintaan. Musiikki 3-4/2008.

Huotilainen, M. 2009. Musiikki ja oppiminen aivotutkimuksen valossa. Opetushallitus. Viitattu 4.9.2017. http://www.oph.fi/download/49220_taide_ja_taito.pdf

Jarasto, P. & Sinervo, N., 2001. Alle kouluikäisen lapsen maailma. Jyväskylä:Gummerus Kirjapaino Oy.

Jerkku, T. 2013. Lapsen musiikkiharrastus vaikuttaa aivojen kehitykseen. Turun Sanomat 5.7.2013. Viitattu 10.9.2017. www.ts.fi

Kallinen, K. 2000. Perusemotionaalisten karaktäärien yhteys musiikin fysiologisiin vaikutuksiin ja rakenteellisiin piirteisiin. Jyväskylän Yliopisto, Musiikkiteidenlaitos. Musiikkiteiden opinnäytetyö.

Kauppila, Reijo A. 2011. Vuorovaikutus- ja sosiaaliset taidot, vuorovaikutusopas opettajille ja opiskelijoille. Juva: Bookwell Oy.

Keltikangas-Järvinen, Liisa 2010. Sosiaalisuus ja sosiaaliset taidot. Helsinki: WSOY.

Korvela, P. 2014. Ajelehtivasta arjesta arjen rakentamiseen – arjen kokonaisuuden rakentaminen peruskoulun kotitalousopetuksessa. Teoksessa Kuusisaari, H. & Käyhkö, L. (toim.). Tutki, kehitä, kehity: kotitalous yhteiskunnallisena oppiaineena. Helsinki: Books on Demand.

L 580/2015) Laki lasten päivähoidosta annetun lain muuttamisesta. Säädöstietopankki Finlexin sivuilla. Viitattu 10.9.2017.

Levitin, D. 2010. Musiikki ja aivot. Ihmisen erään pakkomielteen tiedettä. Helsinki: Terra Cognita Oy.

Lärarnas nyheter. Barn har rätt till musik. Viitattu 3.9.2017. <http://www.larar-nasnyheter.se/forskolan/2010/01/13/barn-har-ratt-musik>

Mannerheimin lastensuojeluliiton www-sivut, 2016. Viitattu 11.9.2017. www.mll.fi

Nurmi, J-R., Ahonen, T., Lyytinen, H., Lyytinen, P., Pulkkinen, L. & Ruoppila, I., 2014. Ihmisen psykologinen kehitys. Jyväskylä: PS-kustannus.

Nurmilaakso, M., Välimäki, A-L. 2011. Lapsi ja kieli - Kielellinen kehittyminen varhaiskasvatuksessa. Opas 13. Helsinki. Unigrafia Oy - Yliopistopaino.

Opetushallituksen www-sivut, 2017. Viitattu 10.9.2017. www.oph.fi

Pakanen A. & Semi R. 2015. Mitä on opetus päiväkodissa? Viitattu 9.8.2017. http://www.lastentarha.fi/cs/Itol/Uutiset?contentID=1408910537868&page_name=Opetus+p%C3%A4iv%C3%A4kodissa

Popov, L. K., 2010. Reilu, reipas ja vastuuntuntoinen. Jyväskylä: PS-kustannus.

Ruokonen, I., Rusanen, S., Välimäki, A-L. 2009. Taidekasvatus varhaiskasvatuksessa – Iloa, ihmettelyä ja tekemistä. Opas 3, Helsinki. Yliopistopaino Oy.

Saarinen, S. L., 2014. Aistiseikkailu – Elämyksiä ja toimintaa koko vuodeksi. Jyväskylä: PS-kustannus.

Sheppard, P. 2005. Music makes your child smarter. New York: Artemis Music.

Stakes. 2009. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Vaajakoski. Gummerus Kirjapaino Oy.

Tervaniemi, M. 2006. Musiikin havaitseminen. Teoksessa Hämäläinen, H., Laine, M., Aaltonen, O. & Revonsuo, A (toim.) Mieli ja aivot. Kognitiivisen neurotieteen oppikirja. Turku: Kognitiivisen neurotieteen tutkimuskeskus.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen www-sivut, 2017. Viitattu 12.9.2017. www.thl.fi

Tieteen termipankin www-sivut, 2015. Viitattu 10.9.2017 <http://tieteentermi-pankki.fi/wiki/Kasvatustieteet:pedagogiikka>

Varhaiskasvatustilaki 19.1.1973/36 muutoksineen.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet, 2016. Viitattu 9.9.2017. http://www.oph.fi/download/179349_varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet_2016.pdf

Venäläinen, P. 2012, Taiteen läpi - Nykyaikaisen taiteen ja oppimisen suhteesta.

